

HRVATI U MLETAČKIM KATASTRIMA (XVII.–XVIII. ST.)

Lovorka ČORALIĆ
Hrvatski institut za povijest u Zagrebu

UDK 949.75:945.0.“16.–17.”
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 30. V. 2001.

Tema rada je raščlamba mletačkih katastarskih katastarskih iz 1661., 1712. i 1740. godine. Na osnovi ondje sa-
držanih podataka razmatra se kretanje broja Hrvata zabilježenih u pojedinim župama predjela Castello,
njihova spolna struktura, zavičajno podrijetlo i zanimanja. Katastri pružaju dragocjene podatke o dru-
štvenom statusu i imućnosti tamošnjih hrvatskih useljenika, okupljenosti unutar pojedinih užih gradskih
cjelina (četvrti, ulice, trgovi i prolazi, katkada i iste zgrade), ali i o prisutstvu pojedinaca i obitelji čije
nam je djelovanje poznato i iz drugih vrela i literature. U zaključku se ističe da je središnja jezgra okup-
ljanja pripadnika hrvatske nacionalne zajednice unutar Castella područje njegovih rubnih župa (poglavito
župe S. Pietro di Castello) i četvrti, gdje i danas brojni topografski tragovi svjedoče o nekoć brojnoj hr-
vatskoj zajednici i njenim istaknutim pojedincima.

Uvod: predjel Castello – središnje mjesto prebivanja hrvatskih useljenika

Jedno od temeljnih problematskih pitanja u sklopu proučavanja hrvatskih prekojad-
rskih migracija jest utvrđivanje mjesta obitavanja i obavljanja osnovne profesionalne dje-
latnosti pojedinih iseljeničkih skupina unutar određene gradske sredine njihova useljavanja.
Kada je riječ o hrvatskim migracijama u Mletke, za koje prema svim njihovim temeljnim
obilježjima možemo kazati kako pripadaju općem hrvatskom migracijskom gibanju u raz-
doblju osmanlijskih prodora u dubinu europskoga jugoistoka od XV. do XVII. stoljeća, tada
istraživanje raznorodnih arhivskih vrela zorno potvrđuje cjelovitost, jedinstvenost i zajedni-
štvo hrvatske useljeničke skupine u gradu sv. Marka.¹ Tako, primjerice, na osnovi iščitava-

¹ O hrvatskim iseljavanjima u Mletke usporedi neke moje prethodne radove: Prisutnost doseljenika sa
istočnojadranske obale u Veneciji od XIII. do XVIII. stoljeća, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, sv. 26,
Zagreb, 1993., 39–78; Zadrani u Veneciji od XIV. do XVIII. stoljeća, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti
HAZU u Zadru*, sv. 35, Zadar, 1993., 63–119; Dubrovčani u Veneciji od XIII. do XVIII. stoljeća, *Anali
Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, sv. 32, Dubrovnik, 1994., 15–57; Hrvati u Chioggi od
15. do 18. stoljeća, *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest*, sv. 28/1995., 71–83; Splitski u Veneciji od XIV. do
XVIII. stoljeća, *Božić-Bužančić zbornik. Zbornik radova posvećenih sedamdesetogodišnjici života Danice
Božić-Bužančić. Građa i prilozi za povijest Dalmacije*, sv. 12, Izdanja Povijesnog arhiva u Splitu, Split,
1996., str. 109–156; Hrvati na mletačkom otoku Muranu (XIV.–XVII. stoljeće), *ibid.*, sv. 30/1997., 29–41;

nja gradiva iz arhivskog fonda bilježničkih oporuka (Notarile testamenti), pohranjenog u središnjem Državnom arhivu (Archivio di Stato di Venezia, dalje: ASV), dobivamo vrlo pouzdan pregled razmještaja hrvatskih useljenika unutar šest gradskih predjela (*sestiere*) i njihovih župa (*contrada, confinio*).² Najvažnija i izvorima neupitno potvrđena činjenica jest da pretežit dio iseljenih Hrvata obitava u istočnom gradskom predjelu Castello (43,2 posto). Uočljivo manji spomen Hrvata zabilježen je u središnjem gradskom predjelu S. Marco (19,9 posto), dok je još samo u predjelu Cannaregio spomenuto preko 10 posto od ukupnoga broja naših iseljenika (12,4 posto). Ostali mletački predjeli – smještajem nešto udaljeniji od središnjih područja življenja i djelovanja useljenika – bilježe u odnosu na prethodna tri predjela (poglavito u odnosu na Castello) izrazito manji broj izvorom potvrđenih primjera (Dorsoduro: 7,3 posto; S. Croce: 3,5 posto; S. Polo: 3 posto hrvatskih useljenika). Bez oznake župe i predjela stanovanja zabilježeno je čak 10,7 posto iseljenika (vidi: *prilog I.*). Stoga, kada se u obzir uzmu samo oporuke u kojima je izrijekom navedeno mjesto stanovanja (vidi: *prilog II.*), premoć predjela Castello postaje još izrazitija (48,3 posto).³ Kada je riječ o omjeru naseljenosti Hrvata unutar i izvan Mletaka, primjetno je da golema većina obitava unutar gradskih predjela (92,6 posto), dok je samo 7,4 posto iseljenika nastanjeno na otocima (Giudecca, Murano, Chioggia i dr.) ili kopnenoj okolici (Terra ferma). Kako je najveći broj Hrvata zabilježen u Castellu – predjelu koji se može smatrati temeljnom zonom naseljavanja i obitavanja naših iseljenika – potrebno se pomnije osvrnuti na njihov razmještaj unutar pojedinih župa.

U ranom srednjem vijeku Castello je slovio za jedno od najranije naseljenih mletačkih predjela. U starijoj toponomastici označavan je imenom Olivolo, a njegove su župe bilježene kao najrubniji dijelovi grada (*l'estremo delle contrade*). Važnost dobiva podizanjem crkve S. Pietro di Castello, koja će sve do 1807. godine imati status katedrale i biti sjedištem mletačkoga patrijarha. Posebno obilježje predjelu davala je rubna obala – Riva degli Schiavoni – najpogodnije pristanište za uplovljavanje stranih brodova i mjesto duž kojega se odvijala glavina mletačkoga trgovačkog poslovanja. U srcu predjela postupno je sagrađen arsenal – stoljećima vodeći vojno-pomorski kompleks na Sredozemlju. Castello je – poradi navedenih obilježja – zarano postao središnje područje useljavanja stranih nacionalnih skupina, ali i mjesto obitavanja socijalno najugroženijeg dijela žiteljstva. U Castellu su se nalazile brojne kuće i stanovi u vlasništvu imućnog mletačkog plemstva i građanstva, redovito iznajmljeni za obitavanje i obavljanje profesionalne djelatnosti tamošnjim obrtnicima, pomorcima i sitnim trgovcima. *Piccolo mondo* odnosno *città separata* uskoro su pos-

109–156; Hrvati na mletačkom otoku Muranu (XIV.–XVII. stoljeće), *ibid.*, sv. 30/1997., 29–41; Hrvati na mletačkom otoku Giudecca (XV.–XVII. st.), *Historijski zbornik*, god. L, Zagreb, 1997., 59–66; Iseljenici iz grada Kotora u Mlecima (XV.–XVIII. st.), *Povijesni prilozi*, god. 17, Zagreb, 1998., 133–155 i dr.

² Opširnije o povijesnom nastanku i razvoju šest mletačkih predjela vidi: A. QUADRI, *Descrizione topografica di Venezia e delle adiacenti lagune*, Venezia, 1844.; G. TASSINI, *Curiosità veneziane, ovvero origini delle denominazioni stradali*, Venezia, 1863. (ristampa: Venezia, 1990., dalje: TASSINI, 1990.), 120–122, 147, 193–194, 212–213, 377–380, 515–518, 598.

³ Prema istim pokazateljima u predjelu S. Marco zabilježeno je 22,3 posto Hrvata, u Cannaregiu 13,9 posto, u Dorsoduru 8,2, u predjelu S. Croce 4 posto te u predjelu S. Polo samo 3,4 posto useljenika.

tali sinonimi za najveći dio tog prostranog predjela, naseljenog siromašnim pučanima podrijetlom iz različitih dijelova Europe.⁴

U Castellu su – osim brojčano snažnih grčkih, albanskih, armenskih i drugih nacionalnih skupina – svoje sjedište imali i brojni iseljenici s hrvatskog prostora. Hrvati su se u Castellu pretežito naseljavali u razdoblju od 1475. do 1525. godine (najizrazitije u prvih dvadeset godina XVI. stoljeća), kada je i ukupni trend hrvatskih iseljavanja u grad na lagunama najizrazitiji (vidi: *prilog III.*). Središnja zona naseljavanja u Castellu je glavna gradska župa S. Pietro di Castello. U toj je župi, promatrajući trend useljavanja u Castello u razdoblju od 1450. do 1600. godine, zabilježen stalan porast broja Hrvata. Stoga, nakon početnih 17,37 posto Hrvata naseljenih u župi S. Pietro di Castello 1450. godine, već se 1500. godine na istom mjestu bilježi 26,65 posto od ukupnog broja Hrvata nastanjenih u predjelu. Taj se postotak povećava 1525. godine (39,09 posto), a 1550. (47,29 posto) i 1575. godine (46,67 posto) dostiže svoj vrhunac. Ostale župe predjela Castello, iako također dobro napuštene hrvatskim žiteljstvom, pokazuju tijekom naseljavanja više oscilacija. Postotnim udjelom u naseljavanju Castella još se izdvajaju župe S. Trinità, S. Martino, S. Maria Formosa, S. Giovanni in Bragora, S. Severo i S. Provolo, dok je za župe S. Antonino, S. Biagio, S. Lio i S. Marina učešće iseljenih Hrvata nešto slabije i vremenski neredovitije (vidi: *prilog IV.*). Većina župa u Castellu u prošlosti je slovila za najsiromašnije dijelove grada, čije su žiteljstvo činili sitnoimućni djelatnici u arsenalu, pomorci, trgovci sitničari te brojna socijalno ugrožena populacija (udovice, šticenici hospitala, prosjaci, marginalne skupine). Čitav je predjel karakterizirala izrazita socijalna dinamika te stalan i nekontroliran protok nacionalno raznolikih useljeničkih skupina.

Statistički pokazatelji omogućuju i utvrđivanje strukture Hrvata nastanjenih u Castellu prema njihovu pobližem zavičajnom podrijetlu. Hrvatski iseljenici iz Mletačke Dalmacije najčešće naseljavaju župu S. Pietro di Castello u kojoj u razdoblju od 1500. do 1575. godine čine preko 30 posto (1550. godine 37,50 posto) od ukupnog broja Hrvata nastanjenih u toj župi. U odnosu na ostale hrvatske doseljenike, Dalmatinci u pojedinim razdobljima prednjače i u župama S. Antonino (1575. čine 50 posto od ukupnog broja Hrvata), S. Giovanni in Bragora (1450. 42,86 posto, a 1575. 75 posto svih Hrvata), S. Giovanni Novo (1575. 50 posto), S. Maria Formosa (1525. bilježe 41,18 posto, a 1550. 50 posto), S. Marina (1525. broje 57,14 posto, a 1550. 60 posto), S. Provolo (1575. 60 posto) i S. Severo (1575. bilježe 57,14 posto od ukupnog broja Hrvata). Precizno utvrđivanje naseljenosti u župama Castella moguće je i u primjeru iseljenika iz hrvatskoga dijela Mletačke Albanije. Zabilježen je njihov visok postotak u župama S. Giovanni Novo (1500. 42,86 posto; 1525. 46,67 posto; 1550. 42,86 posto od ukupnog broja Hrvata) i S. Severo (1450. 42,86 posto; 1475. 55,88 posto; 1500. 47,22 posto). Za doseljenike s prostora Mletačke Istre podaci o točnom mjestu stanovanja nisu redovito navođeni te je precizna statistička raščlamba teško izvediva. Ipak, učestalošću spomena nešto se više izdvajaju župe S. Pietro di Castello, S. Maria Formosa i S. Giovanni in Bragora. Župa S. Pietro di Castello mjesto je u kojem najčešće prebivaju i iseljenici iz Dubrovačke Republike. U odnosu na druge iseljene Hrvate nešto se češće bilje-

⁴ O socijalnoj topografiji predjela Castello vidi: E. CONCINA, *Venezia nell'età moderna*, Venezia, 1989.

že u maloj župi S. Lio (1550. čak 50 posto), a kao zone njihova učestalijeg prebivanja mogu se još izdvojiti i župe S. Giovanni Novo i S. Maria Formosa. U odnosu na iseljenike iz Dalmacije, Boke i Dubrovačke Republike žitelji s hrvatskih područja u sklopu zajednice s Ugarskom ne zauzimaju postotno veći udio u župama Castella. Zanimljivo je ipak, promatrajući zasebno ovu skupinu doseljenika, da mjesto njihova pretežitog obitavanja nije S. Pietro di Castello, već župe S. Biagio i S. Provolo. U tim župama u razdoblju od 1500. do 1550. godine čine između 10 i 25 posto ukupnog broja nastanjenih Hrvata. Za doseljenike s područja Bosne podaci o obitavanju su bilježeni rijetko. U odnosu na ostale Hrvate postotno su gotovo zanemarivi, a kao skupina najčešće obitavaju u župama S. Lio i S. Biagio. Naposljetku, žitelji općine Paštrovići najčešće su spomenuti u župi S. Pietro di Castello (gdje čine oko 10 posto od ukupnog broja Hrvata), a njihov je boravak zabilježen i u župama S. Severo i S. Trinità. Zanimljivo je da u župi S. Biagio – u kojoj se nalazila jezgra pravoslavnih useljenika (poglavito Grka) – spomen Paštrovića gotovo da i nije zabilježen, što upućuje na njihovu onodobnu pretežitu pripadnost katoličkoj vjeri.

Hrvatski prinosi mletačkoj toponomastici u predjelu Castello

Predjel Castello – stoljećima središnje mjesto sustavnog useljavanja prekojadranskih iseljenika – područje je u kojemu i danas bilježimo najviše hrvatskih prinosa tamošnjoj toponomastici.⁵ Prvi od njih ujedno je i najpoznatiji i predstavlja svojevrsan simbol i zaštitni znak hrvatskih iseljenika u Mlecima. Riječ je o obali nazvanoj Riva degli Schiavoni, koja je poradi dužine i izvrsnog smještaja stoljećima slovila kao najpogodnije пристаниште brodova te predstavljala mjesto prvog doticaja hrvatskih iseljenika s mletačkim tлом. U domaćim i stranim vrelima i literaturi susreće se i pod nazivima "Hrvatska obala", "Obala od Hrvatov" i "Riva od Hrvatov". Proteže se uzduž obalnog ruba predjela Castello od Ponte della Paglia (odmah iza Duždeve palače) do Rio i Riva di Ca' di Dio (područje arsenala).⁶ Uzduž Obale, neposredno uz njezin početak, smještene su male ulice koje vode u srce Castella, a koje svojim nazivljem upućuju na povezanost istočnojadranske obale s Mlecima (Calle dei Albanesi, Calle delle Rasse). Na samom rubu Obale, točno nasuprot negdašnjoj velebnoj palači Dandolo (danas luksuzan Danieli Royal Excelsior Hotel), i danas se zorno može pročitati natpis uklesan u kamenu, svjedočanstvo kako je nekada taj mali komadić Obale bio čuvan samo za brodare s dalmatinskih otoka Brača i Hvara (FINE DI STAZIO DEI ABITANTI DELLA BRAZZA E DI LESINA).⁷ U 18. stoljeću na središnjem mjestu Obale, pored Ponte della Madonna della Pietà, nalazila se knjižara uglednog mletačkog tiskara i knjižara Bartola Occhija u kojoj je tiskan velik broj djela hrvatskih autora. U nekima od knjiga tiskanih u

⁵ Podrobnije sam o navedenoj problematici pisala u radu: Od hrvatske obale do dubrovačke ulice: hrvatski prinosi mletačkoj toponomastici, *Kolo. Časopis Matice hrvatske*, god. VIII, br. 4, zima 1998., 57–76 (dalje: ČORALIĆ, 1998.).

⁶ TASSINI, 1990., 586–587; ČORALIĆ, 1998., 60.

⁷ TASSINI, 1990., 586–587; M. ZANINOVIĆ, Zapis o Hvaru i Veneciji, *Hvarski zbornik*, sv. 4, Hvar, 1976., 197–202; ČORALIĆ, 1998., 60–61.

Occhijevoj botegi nalazi se katalog ostalih hrvatskih izdanja istoga tiskara. Katalog je tiskan na hrvatskom jeziku, a vrijedno je spomenuti da se mletački naziv Riva degli Schiavoni ovdje prevodi kao “Riva od Hrvatov” (Harvatou). Produžetkom Rive od Hrvatov dolazi se do dugačke obale Riva dei Sette martiri koja vodi do rubnih i izrazito pučkih dijelova Castella. S Rive dei Sette martiri vodi u unutrašnjost Castella nekadašnji nevelik trg (Corte Schiavona i Calle Schiavona) – jedna od širih ulica u ovoj četvrti iz koje se dopijeva u prostranu Via Giuseppe Garibaldi.⁸ Kao i Riva degli Schiavoni, i Corte i Calle Schiavona svoje ime duguju doseljenicima podrijetlom s hrvatske obale koji su tijekom prošlih stoljeća najučestalije obitali u ovim dijelovima Castella. Istočnije od Calle Schiavona, u četvrti Castella koja je do danas sačuvala prepoznatljiva obilježja pitoresknog pučkog ambijenta, smještena je Calle delle Furlane, ulica koja svoje ime duguje doseljenicima podrijetlom iz pokrajine Furlanije.

U neposrednoj blizini Calle dei Furlani, između dviju usporednih i dugačkih ulica (Secco Marina i Fondamenta San Giuseppe), u najbližem susjedstvu čuvenih Giardina i izložbenih paviljona venecijanske Mostre, smješteno je u usporednom nizu nekoliko nevelikih i dosezima uobičajenih turističkih hodočasnika najčešće skrivenih uličica koje svoj postanak i ime duguju nekolicini istaknutih hrvatskih iseljenika i njihovim obiteljima. Nazivaju se Corte (a ne Calle), što upućuje da su nekada, prije kasnijih dogradnji i preuređenja ovog dijela grada, predstavljale manji zatvoreni trg okružen kućama. Iako se i danas mogu nazrijeti tragovi negdašnje strukture njihova prvotna prostora i funkcije, već dugo vremena imaju isključivo ulogu poprečnih ulica/prolaza između dviju temeljnih “prometnica” u ovom dijelu grada. Prva ulica nosi naziv Corte Piero di Lesina, i svoje ime duguje uglednom i imućnom hrvatskom doseljeniku Petru Fazaniću (Pietro/Piero Fasanich).⁹ Petar, sin Marinov, odvjetak je hvarske plemićke obitelji Fazanić (Fasaneo), koji je poduzetničkim poslovanjem (trgovina, brodarstvo) stekao izniman i većini naših doseljenika nedostižan novčani kapital i nekretnine. U ovom dijelu Castella, u župama S. Giuseppe i S. Antonin, Petar Fazanić posjedovao je sredinom i u drugoj polovici 16. stoljeća tri kuće. Na osnovi Petrove oporuke iz 12. V. 1566. godine saznajemo za članove obitelji (sin Šimun, kći Deodata, brat Matija i sestra Lucija), golemu imovinu koju je posjedovao u Mlecima i u rodnom kraju (Hvar, Stari Grad, Vis) te opsežnost njegovih trgovačkih poslova.¹⁰ Nedaleko od Corte Piero di Lesina nalazi se dužinom jednak i s prethodnim ulicama usporedan prolaz nazvan Corte del Soldà. Današnji naziv ulice promijenjen je u odnosu na prvotno ime (Corte del Solta) te na prvi pogled ne upućuje na povezanost s istočnojadranskom obalom i hrvatskim iseljenicima. Ipak, vrsni proučavatelj povijesti mletačke toponomastike Giuseppe Tassini ističe u svojem djelu *Curiosità veneziane* kako je zapravo riječ o imenu koje svoj postanak zahvaljuje dalmatinskoj obitelji Solta, podrijetlom najvjerojatnije s otoka Šolte. Prema Tassiniju, bogati patron de nave Alvise Solta je 1560. godine ovdje sagradio jednu veću zgradu u kojoj je obitavao zajedno sa svojom obitelji (supruga, djeca, braća i njihove obitelji, majka). Na

⁸ TASSINI, 1990., 585–586; ČORALIĆ, 1998., 61.

⁹ TASSINI, 1990., 499; ČORALIĆ, 1998., 62–63.

¹⁰ ASV, NT, b. 1192, br. 533, 12. V. 1566.

pročelju kuće (danas broj 910) dao je uklesati natpis na latinskom jeziku, sadržaj kojeg upućuje na Alviseovu želju da se obiteljska kuća nikada ne otuđi (proda ili založi) te da trajno ostane u vlasništvu obitelji Solta.¹¹ Usporedni niz nastavlja Corte Sabbioncella (u novijim planovima grada Venecije često pogrešno upisana kao Corte Sabbionera), koja je svoje ime stekla prema hrvatskom iseljeniku s poluotoka Pelješca Dominiku koji se u drugoj polovici XVI. stoljeća spominje kao drvodjelac u arsenalu. Mjesto njegova stanovanja (župa S. Pietro di Castello, pored crkve S. Giuseppe) nazvano je u onodobnim vrelima Corte de Domenico Sabbioncello, što potvrđuje podatak iz 1582. godine u kojem se kao žitelj ove četvrti u Castelli spominje Dominikov nećak Jakov, graditelj brodova u arsenalu.¹²

Na osnovi prethodnih pokazatelja možemo s velikom sigurnošću utvrditi jezgru stanovanja i okupljanja hrvatske zajednice u Mlecima. Riječ je o nevelikoj četvrti smještenoj na rubu Castella, omeđenoj sa sjevera i juga dvjema temeljnim uzdužnim prometnicama (Secco Marina i Fondamenta San Giuseppe) te sa zapada i istoka nekadašnjim samostanom S. Domenico (danas Viale Giuseppe Garibaldi) i kanalom Rio dei Giardini. U širem smislu, prostor središnjeg okupljanja hrvatskih iseljenika smješten je između mletačkoga arsenala (sjever), produžetka Rive degli Schiavoni (zapad), kanala uokolo dominikanske crkve S. Giuseppe (jug) i kanala koji na istočnoj strani razdvaja Castello od otoka S. Elena i tamošnjih brodograđevnih pogona.

Osim navedenih toponima, okupljenih unutar iste gradske četvrti, u predjelu Castello zabilježeno je još nekoliko naziva ulica, trgova i kanala koji svoj postanak i ime duguju hrvatskoj iseljeničkoj zajednici. Najznačajniji od njih svakako je dugačak i uzak prolaz između kanala i kuća nazvan Fondamenta S. Giorgio dei Schiavoni, koji vodi do zgrade sjedišta hrvatske bratovštine sv. Jurja i Tripuna. Fondamenta je smještena na području župa S. Antonin i S. Provolo, prostoru koji je vjekovima poznat po doseljeničkim kolonijama s istočnojadranske obale. Granična je s ulicom koja nosi ime furlanske iseljeničke skupine (Calle/Salizada i Fondamenta dei Furlani). Fondamenta S. Giorgio dei Schiavoni i Calle dei Furlani ulice su kojima se dopire do crkve S. Giovanni del Tempio (S. Giovanni dei Furlani), prvotnog sjedišta bratovštine sv. Jurja i Tripuna.¹³ Zahvaljujući izgradnji sjedišta bratovštine, ali i smještaju u tipičnu useljeničku četvrt Castella (župa S. Antonin), ovaj se dio grada smatrao središtem naseljavanja hrvatskih useljenika. Zajedno s opisanom četvrti u istočnijem dijelu Castella (pored nekadašnje dominikanske crkve S. Giuseppe), ulice uz sjedište bratovštine sv. Jurja i Tripuna čine u širem smislu jedinstven prostor naseljavanja i življenja hrvatske iseljeničke zajednice tijekom proteklih stoljeća.

Naposljetku, posljednji toponim u predjelu Castello koji svoj postanak i ime također vjerojatno duguje pripadnicima hrvatske iseljeničke skupine, smješten je u neposrednoj blizini crkve S. Maria Formosa, na putu koji vodi prema glasovitoj dominikanskoj bazilici SS. Giovanni e Paolo. Riječ je o Calle Schiavolina (nekada Corte i Campiello Schiavoncina), nevelikoj poprečnoj ulici položenoj uz dugačku prometnicu (Calle lunga S. Maria For-

¹¹ TASSINI, 1990., 610; ČORALIĆ, 1998., 63–65.

¹² TASSINI, 1990., 563; ČORALIĆ, 1998., 66.

¹³ TASSINI, 1990., 269–270; ČORALIĆ, 1998., 68–69.

mosa) koja od prostranog Campo S. Maria Formosa vodi u sjeveroistočni dio Castella. Prema istraživanju G. Tassinija, Calle Schiavolina je stekla ime prema obitelji Schiavolin (Schiavolina, Schiavolini), čiji su članovi obitavali u ovoj gradskoj četvrti u 15. stoljeću.¹⁴ Njihovo je prezime spomenuto u onodobnim vrelima, a tijekom prve polovice istoga stoljeća izrijekom se (kao oporučitelji) spominju svećenik Ivan Schiavolin (21. IX. 1427.) i Kristina, udovica Jakova Schiavolina (5. III. 1435.). Iako u prethodno istraženim vrelima nisu zabilježeni podaci o ovoj obitelji, korijen prezimena (Schiavon) upućuje na njihovo slavensko odnosno hrvatsko podrijetlo.

Na kraju ovoga dijela razmatranja uloge predjela Castello u svakodnevnom životu hrvatskih useljenika možemo sa sigurnošću utvrditi kako je riječ o predjelu koji je tijekom prošlosti predstavljao središnje i najučestalije prisutno područje naseljavanja hrvatskih useljeničkih skupina.

Hrvati u katastarskim popisima i crkvenim knjigama (“stanja duša”)

Spisi mletačkih bilježnika, poglavito u dosadašnjem pregledu uporabljene oporuke, vrijedna su i nezaobilazna građa u sklopu razmatranja naseljenosti Hrvata diljem mletačkih gradskih predjela i župa. Rezultate dobivene njihovom raščlambom potvrđuju i dodatna, sadržajem različita vrela iz mletačkog Državnog arhiva. Među njima posebno mjesto zavrjeđuju raznorodni pregledi i popisi stanovništva po mletačkim župama i predjelima, od kojih će neki biti i središnjim predmetom ovoga istraživanja. Jedan od prvih takvih, za nas sadržajem i podacima izrazito uporabljiv izvor, je tzv. “stanje duša” (Status animarum) iz posljednjih desetljeća XVI. stoljeća, pohranjen u Archivio storico della Curia patriarcale di Venezia. Obuhvaćeni su svi tadašnji mletački predjeli i župe, a za ovo istraživanje korišteni su samo podaci za Castello. Obrađene su sljedeće župe: S. Antonin, S. Maria Formosa, S. Marina, S. Trinità, S. Provolo, S. Severo, S. Giovanni Novo, S. Martino i S. Giustina.¹⁵ Na osnovi sadržanih podataka nije moguće dobiti stvaran prikaz naseljenosti hrvatskih iseljenika, jer su žitelji pojedinih predjela najčešće navedeni bez oznake podrijetla, etničke pripadnosti i prezimena. Raščlambom podataka iz navedenih župa u Castellu dobivamo sljedeće pokazatelje. Najviše Hrvata zabilježeno je u župama S. Giovanni Novo, S. Antonin i S. Martino. U župi S. Giovanni Novo (popis iz 1593. godine) Hrvati su spomenuti kao žitelji Calle dei Albanesi, Calle de Ca' Balbi, Calle de Ca' Querini, Corte del Tintor i Corte de Ca' Briani. Sve kuće i stanovi u kojima obitavaju, u vlasništvu su mletačkih plemićkih obitelji (Bragadin, Emo, Gradenigo, Michiel, Soranzo, Zorzi i dr.). S obzirom na uže podrijetlo, Hrvati potječu iz Dubrovnika, Zadra i Splita, a pretežito su zabilježeni općom odrednicom Schiavone. U župi S. Antonino svi zabilježeni Hrvati obitavaju u samo dvije ulice (Corte Brusada, Calle dell'Arco) i raspoređeni su u četiri velike obitelji. Najbrojniji su Ši-

¹⁴ TASSINI, 1990., 586; ČORALIĆ, 1998., 69.

¹⁵ Datacija podataka za pojedine župe je sljedeća: S. Antonin (XVI. st.); S. Maria Formosa (1593.); S. Marina (XVI. st.); S. Trinità (1593.); S. Provolo (XVI. st.); S. Severo (1593.); S. Giovanni Novo (1593.); S. Martino (1594.) i S. Giustina (XVI. st.).

benčani i Barani, a rjeđe su spomenuti iseljenici iz Dubrovnika i Hvara. Naposljetku, u siromašnoj gradskoj četvrti S. Martino stanuju uglavnom udovice djelatnika u arsenalu ili pomorskoj službi, podrijetlom iz Istre, grada Zadra i s otoka Hvara. Mjesta njihova stanovanja su kuće tamošnjih plemića (Gabriel, Morosini, Trevisan), sirotinjski stanovi u vlasništvu države i ubožišta (Case de Ca' de Dio). Raščlamba navedenih podataka, poglavito iskazanih u prethodne tri župe u Castellu, svjedoči o niskom socijalnom statusu tamošnjih hrvatskih iseljenika. U većem broju primjera riječ je o nezbrinutoj kategoriji stanovništva (udovice, samohrane majke, bolesnici, isluženi djelatnici u arsenalu, pomorstvu ili vojsci), za čiji je život skrbila država i karitativne udruge. Tek se uz manji broj iseljenika navode njihova zanimanja (kapetani, pomorci, trgovci, sitni obrtnici); najčešće su bez obitelji i vjerojatno je njihovo prebivanje u tim dijelovima grada privremeno.

"Popis duša" je izvor koji se odnosi samo na kraj XVI. stoljeća. Sustavno pripremani i izrađivani, katastri iz druge polovice XVII. i prve polovice XVIII. stoljeća donose mnogo iscrpnije podatke o strukturi žiteljstva u mletačkim predjelima. Spisi su pohranjeni u Državnom arhivu pod nazivom X Savi sopra le Decime in Rialto. Catastici di Venezia (dalje: X Savi. Catastici). Katastri su nastali u sklopu djelovanja mletačke državne magistrature X Savi sopra le Decime in Rialto s ciljem detaljnog utvrđivanja stanja nekretnina, njihovih vlasnika i korisnika.¹⁶ Raščlamba podataka sadržanih u mletačkim katastrima iz 1661., 1712. i 1740. godine središnja je tema ovoga istraživanja. Budući da je spomen Hrvata u ostalim mletačkim predjelima relativno malen, za ovo je istraživanje uporabljena isključivo građa koja se odnosi na katastarske preglede predjela Castello. Katastarski podaci sadrže točan smještaj stambenih objekata, građevinskih terena, poslovnih prostora i ostalih lokacija. Osim smještaja (predjel, župa, četvrt, ulica i kućni broj), navedeni su vlasnici i korisnici zgrada te trajanje i novčani iznos godišnjeg najma. Problem na koji nailazimo pri uporabi ove vrste građe, odnosi se na teškoću pri sigurnom utvrđivanju naših useljenika. Naime, katastri potječu iz druge polovice XVII. i prve polovice XVIII. stoljeća, razdoblja kada je proces hrvatskih prekojadranskih useljavanja ušao u razdoblje izrazitog opadanja. Istodobno jača proces ubrzane venetizacije već doseljenog hrvatskog stanovništva u Mlecima te se identitet velikog dijela useljenika upravo u ovom razdoblju trajno gubi. U onovremenim izvorima sve se rjeđe bilježe mjesta matičnog podrijetla useljenika, koje zamjenjuje sve učestalije bilježenje njihovih prezimena. Kako su ona najvećim dijelom venetizirana (talijanizirana), identitet velikog broja naših iseljenika trajno nam je ostao nepoznat. Stoga raščlamba provedena u ovom prilogu ne teži utvrditi sve hrvatske useljenike zabilježene u ka-

¹⁶ O magistraturi i sadržaju pripadajućeg arhivskog fonda vidi: A. DA MOSTO, *L'Archivio di Stato di Venezia*, sv. I, Roma, 1937., 127–128; B. CANAL, *Il Collegio, l'Ufficio e l'Archivio dei Dieci Savi alle Decime in Rialto*, *Nuovo Archivio Veneto*, n. s., anno VIII, vol. XVI, Venezia, 1908., parte I, 115–150; parte II, 279–310. Podatke o demografskom razvoju Mletaka vidi u: A. CONTENTO, *Il censimento della popolazione sotto la Repubblica Veneta*, *Nuovo Archivio Veneto*, vol. 19, Venezia, 1900., parte I, 5–42; parte II, 179–241; vol. 20, parte I, 5–96; D. BELTRAMI, *Lineamenti di storia della popolazione di Venezia nei secoli XVI, XVII, XVIII*, *Atti dell'Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti, Classe di scienze morali e lettere*, vol. 109, Venezia, 1950.–1951.; Isti, *Storia della popolazione di Venezia dalla fine del secolo XVI alla caduta della Repubblica*, Padova, 1954.

tastrima, jer je to na osnovi ovih vrela nemoguće, već poglavito predstavlja pokušaj iščitavanja i izdvajanja onih stanovnika Castella za koje sa sigurnošću možemo utvrditi da potječu s istočnojadranske obale.

U radu ću, usporedno razmatrajući podatke dobivene raščlambom katastara iz 1661., 1712. i 1740. godine, pokušati utvrditi broj Hrvata nastanjenih u pojedinim župama i četvrtima Castella, njihov spol, matično podrijetlo prema onodobnim hrvatskim krajevima i gradovima, zanimanja, kao i podatke o stambenim objektima uz koje se bilježe imena naših useljenika (podaci o vlasniku zgrade, visini najma, dužini boravka i dr.). Svi navedeni podaci dodatno su svjedočanstvo o hrvatskoj prisutnosti u gradu na lagunama, njihovu svakodnevlju, integriranosti i prilagodbi u novoj sredini te su naposljetku – promatrani u širem kontekstu hrvatskih prekojadranskih migracija – sastavni dio hrvatsko-talijanskih veza i prožimanja tijekom prošlosti.

Raščlamba mletačkih katastarskih pregleda iz 1661., 1712. i 1740. god.

Prvi podatak sadržan u ukupnoj raščlambi svih triju katastarskih pregleda odnosi se na broj izravno spomenutih hrvatskih useljenika. U katastru iz 1661. godine zabilježeno je izravno spominjanje 57 useljenika te dvije općenite odrednice koje se odnose na useljenike podrijetlom s istočnojadranske obale.¹⁷ Katastar iz 1712. godine pokazuje, u odnosu na 1661. godinu, izrazito povećanje izrijekom zabilježenih hrvatskih useljenika u župama predjela Castello. Od ukupno 77 zabilježenih navoda, 71 zabilježba odnosi se na konkretna imena useljenika, a šest se podataka odnosi na opću odrednicu Schiavoni. Godine 1740. broj hrvatskih useljenika raste na 123 (od kojih se dva navoda odnose na opću odrednicu Schiavoni i bratovštinu sv. Jurja i Tripuna). Prema navedenim pokazateljima zorno je vidljivo da 1740. godine bilježimo izrazit porast broja hrvatskih useljenika spomenutih kao stanovnika župa u istočnom gradskom predjelu Castello. Razlozi tome, usprkos činjenici što tijekom XVIII. stoljeća dolazi do opadanja hrvatskih useljavanja u Mletke, jest u pominje i točnije vođenoj statistici stanovništva, povećanju stambenog fonda u Castellu, ali i u konačnom ustaljivanju tamošnjih župa kao središnjeg mjesta naseljavanja i djelovanja istočnojadranskih useljenika. Pojedini dijelovi Castella (prethodno spomenute rubne četvrti uz dominikansku crkvu) stoljećima su sloveli kao glavno mjesto okupljanja hrvatske prekojadranske skupine te je useljavanje u ovaj predjel već postala uvriježena tradicija za svaku, pa i brojčano sve manju useljeničku skupinu. Ulogu središnjeg mjesta okupljanja hrvatskih useljenika i njihovih potomaka Castello će – usprkos opadanju useljavanja – za-držati sve do posljednjih dana opstojanja Republike Sv. Marka.

Spolna struktura Hrvata spomenutih u katastrima također pokazuje, usporedno promatrajući podatke iz svih triju pregleda, izrazitu različitost. Godine 1661. zabilježeno je 35 muškaraca i 22 žene, dok katastar iz 1712. bilježi 50 muškaraca i 21 ženu. Naposljetku,

¹⁷ U jednom se primjeru umjesto konkretnih imena spominju *Schiavoni da Cataro*, a u drugom se kao vlasnik zgrade navodi hrvatska bratovština u Mlecima (*Scuola degli Schiavoni*). Usp.: ASV, X Savi. Catastici, busta 420, sestiere S. Pietro di Castello, estimo 1661, str. 237, 414.

izrazitu prevagu omjera u korist muškog dijela useljeničke populacije pokazuje popis iz 1740. godine, kada je zabilježeno 96 muškaraca i 25 žena. O razlozima ovakvih drastičnih razlika u omjerima teško je govoriti s potpunom sigurnošću. Razlog se možda može tražiti u činjenici da u XVIII. stoljeću, kada ionako opada broj hrvatskih useljenika u Mletke, njihovu izrazitiju brojnost održavaju privremeno iseljeni Hrvati koji se poglavito bave pomorstvom i trgovinom. Uglavnom su to muškarci koji u Mlecima ne žive sa svojim obiteljima, već kao samci i na određeno vrijeme (i uz privremeni boravak) obavljaju svoj poduzetnički posao. Isto tako, u XVIII. stoljeću bitno je veći broj stanova ili zgrada koje su u vlasništvu naših useljenika. Budući da su kao vlasnici određenog stambenog objekta uglavnom registrirani muškarci, i taj se podatak odražava na omjer spolne strukture hrvatskih useljenika u Castello.

Pobliža mjesta stanovanja hrvatskih useljenika u predjelu Castello moguće je utvrditi raščlambom podataka koji se odnose na svaku od tamošnjih župa. Tijekom razmatranog razdoblja kao mjesta stanovanja pripadnika hrvatske useljeničke zajednice spomenute su sljedeće tamošnje župe (abecednim redom): S. Antonin, S. Biagio, S. Giovanni in Bragora, S. Giovanni Nuovo, S. Giustina, S. Lio, S. Maria Formosa, S. Marina, S. Martino, S. Pietro di Castello, S. Provolo, S. Severo i S. Trinità. U katastru iz 1661. godine zabilježen je podjednak omjer Hrvata u župama S. Martino, S. Pietro di Castello i S. Giovanni in Bragora, s time da je u posljednjoj župi spomenut nešto veći broj useljenika. Izrazito povećanje učestalosti spominjanja naših useljenika u najvećoj župi Castella, nazvanoj prema onodobnoj mletačkoj katedrali S. Pietro di Castello, zabilježeno je u katastru iz 1712. godine, kada je broj ondje navedenih Hrvata veći nego u svim drugim župama Castella zajedno. Isti omjeri nastavljaju se i u pregledu iz 1740. godine. Razlozi tome su određene korekcije u granicama pojedinih susjednih župa, kada župa S. Pietro di Castello proširivanjem zahvaća i područja nekih okolnih župa. Jednako se tako povećanjem stambenog fonda unutar iste župe (gradnja niza novih kuća namijenjenih useljeničkim obiteljima koje su profesionalnom djelatnosti svojih članova vezane za rad u nedalekom arsenalu) otvara prostor za još učestaliju i tješnju okupljenost prekojadranskih useljenika i njihovih potomaka. Velik broj stanova za unajmljivanje koji se u župi S. Pietro di Castello javljaju u XVIII. stoljeću, također su razlog više za povećanje broja useljenika.

Katastarski pregledi otkrivaju nam i podatke o učestalosti useljavanja unutar užih cjelina (ulica, trgova, prolaza) u sklopu pojedinih župa Castella. Katastar iz 1661. godine pokazuje, iako ne tako izrazito kao potpuniji i podacima bogatiji pregledi iz 1712. i 1740. godine, podudarnost i okupljenost pripadnika useljeničke zajednice unutar određenih gradskih četvrti. U sljedećem odjeljku razmotrit ću pobliža mjesta hrvatskog useljavanja u župama unutar kojih je njihov broj najizrazitiji tijekom cjelokupnog promatranog razdoblja. Tako se u župi S. Martino Hrvati spominju u Calle del Pestrin i Calle de Ca' Gritti u pojedinačnim primjerima, više ih je zabilježeno u Calle de Ca' Morosina, dok ih je uvjerljivo najveći broj okupljen u Corte nuova i susjednom Campo di Corte nuova. Podrijetlom su iz raznih krajeva prekojadranske obale (Umag, Rab, Šibenik, Boka, oznaka Schiavoni), što je dokaz više integriranosti hrvatskih useljenika bez obzira na njihovo prvotno zavičajno podrijetlo. Godine 1712. u župi S. Martino spomenut je u odnosu na 1661. upola manji broj

useljnika. Obitavaju na raznim lokacijama unutar iste župe, nešto se češće zadržavajući u prethodno spomenutim ulicama Calle del Pestrin i Calle de Ca' Morosina. Ukoliko u razmatranje uključimo i katastar iz 1740. godine, u župi S. Martino bilježimo nešto veći broj useljenika, poglavito spomenutih u četiri ulice: Calle di Pegola, Corte nuova, Corte de Ca' Gritti i Corte della Vida. Struktura useljenika ponovo pokazuje njihovo šaroliko zavičajno podrijetlo, uz napomenu da se u Corte de Ca' Gritti uglavnom spominju istarski useljenici, dok se nekoliko kuća u Corte della Vida nalazi u najmu pojedinaca nedefiniranog matičnog podrijetla.

Jedna od učestalije nastanjenih župa u svim razdobljima je i S. Giovanni in Bragora. Godine 1661. u ovoj je župi zabilježen najveći broj useljenika. Kao glavna mjesta njihovog useljavanja zabilježene su Calle della Regina i Corte de Ca' Memmo. Zanimljivo je da većina tadašnjih useljenika potječe iz grada Kotora, dok su ostala mjesta podrijetla zabilježena samo u pojedinačnim primjerima. Godine 1712. glavnina useljenika obitava u Corte Scoazera, Corte del Papa i (osobito) u Corte Busella. I u ovim primjerima se kao zakupci kuća i prodajnih prostora poglavito bilježe poduzetnici iz bokeljskih gradova (Prčanj, Perast), koji upravo u to doba u Mlecima razvijaju opsežnu trgovačko-pomorsku djelatnost. Godine 1740. u župi S. Giovanni in Bragora ponovo su najučestalija mjesta stanovanja Corte Busella te Calle i Riva della Pietà, kao i nekoliko sporednih ulica (Corte del Ca' Bollani, Corte Valaressa i dr.).

Župa S. Pietro di Castello može se nedvojbeno smatrati središnjim mjestom useljavanja i življenja pripadnika hrvatske useljeničke skupine. Unutar župe je – kako je to istaknuto i prilikom razmatranja tragova hrvatske toponomastike u ovom dijelu grada – središnja četvrt hrvatskih useljenika područje uz nekadašnji samostan i crkvu S. Domenico (Fondamenta S. Domenico). Godine 1661. (u kojoj ta župa još nema izrazitu prevagu) broj ulica i trgova unutar kojih bilježimo nešto učestalije grupirane naše useljenike nije velik. Izdvajaju se neke ulice prozване upravo prema našim useljenicima (Corte Piero di Lesina, Corte del Solta, Corte sopra la Fondamenta dei Schiavoni) te još nekoliko susjednih ulica i prolaza (Corte delle Colonne i Corte delle Ancore). U katastru iz 1712. godine bilježimo – zbog znatnog povećanja broja zabilježenih useljenika – povećan broj gradskih dijelova u kojima se oni učestalije navode. Prednjače Corte delle Ancore, Corte delle Colonne, Corte del Salomon i Fondamenta S. Domenico. Svi kućni brojevi su u neposrednom susjedstvu, a nerijetko je riječ i o čitavoj skupini useljenika koji obitavaju u zgradi na istom kućnom broju. Godine 1740. porast hrvatskih useljenika u župi S. Pietro di Castello je najizrazitiji. Središnja mjesta njihova obitavanja su Fondamenta S. Domenico i susjedne četvrti (Corte delle Colonne, Corte dei Cavalli, Corte del Ca' Cappel, Corte del Pistor, Corte Pisana, Corte delle Ancore), kao i uže područje uokolo arsenala (Corte nuovo dietro Tana) i uz Fondamenta S. Anna. Potrebno je spomenuti da uz Fondamenta S. Domenico, u čijoj se četvrti nalaze ulice s imenima hrvatskih useljenika, obitava najveći broj useljenika, među kojima se brojni spominju i kao vlasnici tamošnjih zgrada. Katastar iz 1740. godine stoga potvrđuje činjenicu iskazanu i na osnovi drugih arhivskih vrela (oporuke), prema kojima su upravo ovi rubni dijelovi Castella središnje mjesto hrvatskih useljavanja i u kasno doba prekojadranskih migracija.

Prezimana vlasnika ili korisnika određenog objekta u Castellu često su – u nedostatku potpunijih podataka o njihovu matičnom podrijetlu – jedino svjedočanstvo o njihovu slavenskom odnosno hrvatskom podrijetlu. Broj prezimana zabilježenih u katastrima je velik i u skladu s općim povećanjem broja zabilježenih useljenika, a najveći broj dostiže 1740. godine. U nekim (vrlo rijetkim) primjerima uz prezime je navedeno i useljenikovo podrijetlo (najpotpunije zabilješke), dok je u nekim slučajevima riječ o prezimenima koja analogijom s velikom sigurnošću možemo povezati s nekim od istarskih, dalmatinskih ili bokeljskih gradova (odvjetci patricijskih obitelji, pripadnici istaknutih brodarskih obitelji i sl.). Tako se, primjerice, među brojnim prezimenima zabilježenim 1661. godine izdvajaju pojedinci koji pripadaju nekim istaknutim patricijskim (Grisogono iz Zadra, Pasquali iz Kotora) ili građanskim obiteljima (Marinelli iz Raba, Martinović iz Perasta, Mlinarić iz Trogira, Premuda s Lošinja, Stefanin iz Splita i dr.). Brojna su i prezimana zabilježena 1740. godine. U nizu brojnih izrijeком spomenutih prezimana¹⁸ sigurno podrijetlo možemo utvrditi (na osnovi podatka u izvoru ili analogijom) samo u nekoliko primjera (Ivanušić sa otoka Silbe, Lušić iz Krka, Škrivanić iz Hvara, Visković iz Perasta). Sličan omjer sigurno utvrđenih prezimana bilježimo i u katastru iz 1740. godine. Spomenuti su odvjetci nekoliko istaknutih peljeških (Bizaro, Franković) i bokeljskih brodarskih obitelji (Balović, Đurović, Martinović, Tripković, Visković), kao i potomci nekih dalmatinskih patricijskih obitelji (Kažotić iz Trogira, Gazarović iz Hvara). U ostalim primjerima navedena prezimana nisu dovoljna za točno utvrđivanje mjesta njihovoga podrijetla.¹⁹ Naposljetku, brojni su useljenici zabilježeni samo oznakama regionalne pripadnosti (Istrian) ili neodređenim imenom Schiavone, Morlaco, Croat i sl.

Zanimanje hrvatskih useljenika rijetko je zabilježeno u katastarskim pregledima, bez obzira na koju se godinu oni odnose. Ipak, među rijetko izrijeком navedenim zanimanjima izdvajaju se pomorci, poglavito kapetani i paruni brodova, koji se u svim razdobljima najučestalije spominju. Riječ je o kategoriji stanovništva koja najčešće privremeno boravi u Mlecima, podrijetlom su uglavnom iz bokeljskih brodarskih i trgovačkih obitelji te su redovito osobe većeg imovnog statusa. U nekoliko preostalih primjera spomenuti su Hrvati zaposleni u obrtničkim službama i crkvenim zvanjima.

Nevelik je broj primjera u kojima se hrvatski useljenici spominju kao vlasnici popisanih zgrada ili stanova. U katastru iz 1661. bilježimo šest takvih primjera, 1712. broj naših vlasnika opada na samo dva, da bi 1740. godine – najviše zahvaljujući djelovanju nekoliko imućnijih useljenika – taj broj narastao na 18. Godine 1661. hrvatski se vlasnici spominju poglavito u središnjoj župi S. Pietro di Castello, te samo u jednom primjeru u župi S. Martino, gdje se u Campo di Corte nuova (kućni broj 139) navodi Rabljanin Jerolim Marinelli (Gerolimo Marinelli). Najam iznosi nevelikih 12 dukata godišnje, a vlasniku ga isplaćuje

¹⁸ Spominju se, primjerice, sljedeća prezimana: Andrić, Asinović, Banovac, Barić, Bašić, Belić, Bogović, Draganić, Lacković, Maračić, Meštrić, Miletić, Pendešić, Pizenić, Radoković, Semić, Rudešić, Skrivanić i dr.

¹⁹ Spominju se, primjerice, sljedeća prezimana: Andrić, Antunović, Asinović, Banović, Barić, Kalafatović, Draganić, Drušković, Franković, Grbica, Ivanković, Marković, Matavić, Meštrić, Mandić, Milović, Nakić, Popović, Radović, Rodić, Soldatović, Stipanović, Štefanić, Todorović, Višić, Zobenić i dr.

Mlečanin Bortolo, djelatnik uposlen pri gradnji brodova u arsenalu.²⁰ Hrvatska bratovština sv. Jurja i Tripuna (Scuola degli Schiavoni) u posjedu je kuće (broj 902) u neposrednoj blizini njezina sjedišta (uz Fondamenta degli Schiavoni). Zgradu je unajmio Andrea de Barbera, koji hrvatskoj udruzi isplaćuje 36 dukata godišnje.²¹ U neposrednom susjedstvu ove zgrade, u ulici nazvanoj Corte delle Colonne, navode se kao vlasnici zgrada na susjednim kućnim brojevima (837 i 840) prethodno spomenuti Hvaranin Petar Fazanić (Piero Fazanich) i Andrija Škrivanić (Andrea Schrivanich).²² Napokon, podaci iz 1661. godine spominju još dva kućevlasnika hrvatskog podrijetla. Stanuju u bliskom susjedstvu (kućni brojevi 1109 i 1122) u ulicama Corte delle Ancore i Corte del Capo da morte, a njihova su imena Frane i Nikola Schiavoni te Jakomina (Giacomina) iz Splita.²³

Dva su navoda o hrvatskim vlasnicima iz 1712. godine, a u oba je slučaja riječ o zgradama u župi S. Pietro di Castello. U prvom primjeru riječ je o odvjetku poznate obitelji Solta (Gasparo Solta), koji je zabilježen kao vlasnik kuće s pridruženim dvorom uz Fondamenta fuori di Corte Donnà. Kuću unajmljuje Gasparov sunarodnjak Šimun Schiavo, koji od 1709. godine plaća najam od 40 dukata.²⁴ U drugom primjeru riječ je o nasljedstvu pokojnog useljenika Bortola Molokovića zvanog Zuppana, čija se udovica Magdalena spominje kao vlasnica kuće uz Fondamenta S. Domenico.²⁵

Katastar iz 1740. mnogo je bogatiji navodima o hrvatskim useljenicima kao vlasnicima zgrada i stanova. U svim primjerima riječ je o župi S. Pietro di Castello, a njihov je najčešći spomen zabilježen u jezgri obitavanja hrvatske nacionalne zajednice u Mlecima: uz Fondamenta S. Domenico, Palude di S. Antonio i u nekoliko ulica i trgova na rubnim dijelovima predjela Castello (Corte del Sarasin, Corte delle Colonne, Campo dei Nicoli i dr.). Tim je podacima ovaj dio predjela Castello definitivno potvrđen kao središnje mjesto useljavanja, života i djelovanja pretežitog dijela pripadnika hrvatske useljeničke skupine. Rentijerskim poslovima najdjelatniji hrvatski useljenik tada je Matija Zuppana, vlasnik čitavog niza kuća u Palude di S. Antonio, uz Fondamenta S. Domenico i na Campo dei Nicoli. O njegovoj opsežnoj djelatnosti bit će više riječi u sljedećim poglavljima. Osim Matije Zuppana, u Palude di S. Antonio još se navode kao vlasnici zgrada smještenih u neposrednom susjedstvu (kućni brojevi 1401, 1403, 1409) Dominik Ivanov i Gioachim iz Budve te Vicko

²⁰ ASV, X Savi. Catastici, busta 420, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. III (sestiere S. Martino), estimo 1661, str. 136'.

²¹ ASV, X Savi. Catastici, busta 420, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (sestiere S. Pietro di Castello), estimo 1661, str. 237.

²² ASV, X Savi. Catastici, busta 420, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1661, str. 237.

²³ ASV, X Savi. Catastici, busta 420, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1661, str. 244, 244'.

²⁴ ASV, X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 49'.

²⁵ ASV, X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 68'.

s Brača (Vicenzo de Brazza).²⁶ Cijeli je niz useljenih Hrvata zabilježen u ulici Corte delle Colonne, smještenoj uz Fondamenta S. Domenico. Izrijeком se spominju Bokelj Ivan Balović (Zuane Balovich),²⁷ silpski kapetan Nikola Ivanušić (Nicolo Ivanusich)²⁸ te Antun Grubaš (Antonio Grubas),²⁹ Ivan Marija Gianšić (Giovanni Maria Gian-sich), Olivo Janošić (Olivo Gianosich) i Vid Kalafatović (Vido Calafatovich).³⁰ Konačno, u Castellu se 1740. kao vlasnik u Corte del Sarasin spominje i hrvatski useljenik Bartol Donković (Bortolo Doncovich).³¹

Najveći broj Hrvata obitavao je u kućama ili stanovima koji se nisu nalazili u njihovom vlasništvu. Kao vlasnici najčešće se spominju mletački plemići i građani koji u određenim dijelovima Castella posjeduju kuće namijenjene unajmljivanju. Mnogi od njih (građani) tek su nešto bogatiji od naših useljenika i unajmljuju samo dio kuće, skladište ili prodajno mjesto. Postoje, međutim, i bogati rentijeri, odvjetci uglednih plemićkih obitelji, koji u određenoj četvrti posjeduju više kuća. Njima je (posebno u XVIII. stoljeću kada opada nekoć razgranato, ali i ulaganjima rizično pomorsko-trgovačko poslovanje mletačkih plemića diljem Sredozemlja) renta sada glavna i jedina imovina i prihod. Kuće ovih plemića, u posljednjem stoljeću Republike poprilično osiromašenih, mjesto su obitavanja brojnih naših useljenika tijekom više pokoljenja njihova života u Mlecima. U nešto većem broju primjera (iako brojčano znatno zaostaju za plemićima i građanima) vlasnici kuća su tamošnje vjerske ustanove ili pojedinci (duhovne osobe). Tako je, primjerice, dominikanski samostan, pored kojega su smještene brojne ulice i prolazi koji svojim imenima i danas svjedoče o nekoć masovnom prisutstvu hrvatskih useljenika, čest vlasnik zgrada u kojima obitavaju naši useljenici. Od ostalih spomenutih crkvenih ustanova u ovom dijelu grada izdvajaju se kao vlas-

²⁶ ASV, X Savi. Catastici, busta 435, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1740, str. 63, 64'.

²⁷ Vjerojatno je riječ o Ivanu Baloviću (rođ. 1680. god.), sudioniku mletačko-turskog rata 1714.–1718. godine, kapetanu korvete "S. Pietro Apostolo" i "S. Anna" (1736.), koji je 1728. godine stekao odlikovanje i naslov *Milite, Cavaliere Aurato e Conte del Sacro Palazzo Latterano*. Vidi: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. I, Zagreb, 1983., 401.

²⁸ Nikola Petrov Ivanušić spominje se kao istaknuti član hrvatske bratovštine sv. Jurja i Tripuna od 1730. do 1762. godine. Obnašao je dužnost sindika (između 1740. i 1756. god.) i predstojnika Udruge (*guardian grande*: 1730., 1738., 1744., 1749. god.). U tadašnjoj mletačkoj katedrali S. Pietro di Castello postavio je 1737. godine obiteljsku nadgrobnu ploču s natpisom: *HANC PULVERIS DOMUM / SIBI UXORI FILIAE / HUIUSQUE TANTUM NATIS / NICOLAUS IVANOSICH POSUIT / ANNO MDCCXXXVII* (Ovaj dom za peo sebi, ženi, kćerci i svima od nje rođenim postavio je Nikola Ivanošić godine 1737.). God. 1748. u istoj je crkvi na gotovo istom mjestu (druga lijeva pobočna kapela od glavnog oltara) dao urezati natpis u kamenu: *TRIUMPHALI / FILII HOMINIS / SIGNO / STRATUM HOC LAPIDEUM / AERE PROPRIO DICAUIT / NICOLAUS IVANOSICH / ANNO SALUTIS / MDCCXLVIII* (Trijumfalnom znaku Sina čovječjeg ovu kamenu ploču posvetio je vlastitim troškom Nikola Ivanošić godine Spasa 1748.).

²⁹ Podrobnije o Peraštaninu Antunu Grubašu vidi u: A. BOTRIĆ, Hidrograf Peraštanin Anton ili Ivan Grubaš?, *Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru*, sv. XIV, Kotor, 1966., 93–102.

³⁰ ASV, X Savi. Catastici, busta 435, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1740, str. 69', 70, 71'.

³¹ ASV, X Savi. Catastici, busta 435, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1740, str. 49.

nici samostani S. Lorenzo, S. Anna, S. Zaccaria i Madonna della Celestia, bratovštine Scuola della Carità i Madonna della Misericordia, hospital Madonna della Pietà i dr. U nekoliko je primjera vlasnik zgrade, stana ili prodajnog mjesta tamošnji mletački obrtnik ili trgovac, a podjednako malen broj primjera vlasnika (do deset) bilježimo i kada je riječ o državi odnosno državnim ustanovama (primjerice, uprava arsenala koja daje u najam zgrade i stanove u neposrednoj blizini brodograđevnih pogona).

Stanovi i kuće koje su naši useljenici koristili (kao najmodavci ili najamnici), uglavnom su bili unajmljeni na manji broj godina (vidi: *prilog V. i VI.*). Usporedna raščlamba podataka iz katastarsa 1712. i 1740. godine (podaci o roku najma nisu sadržani u katastru iz 1661. godine) zorno pokazuje da prevladavaju ugovori sklopljeni na rok od jedne do pet godina. Tako je, primjerice, 1712. godine čak 70,14 posto zgrada ili stanova unajmljeno na rok od 1 do 5 godina, dok podaci iz 1740. govore da je taj rok zastupljen sa znatnih 55,26 posto. U oba su katastra česti i ugovori sklopljeni od 6 do 10 te od 11 do 15 godina najma.³² Primjeri sklapanja ugovora na više godina (preko 15 ili 20 godina) vrlo su rijetki i zabilježeni su u samo nekoliko pojedinačnih slučajeva.

Visina najamnine zgrada ili stanova unajmljenih od strane hrvatskih useljenika kretala se u pojedinim razdobljima različito, ovisno o trenutnoj ponudi i potražnji prostora za stanovanje (kuće) i rad (radionice, prodajna mjesta i sl.), ali i o veličini i smještaju pojedinog objekta. U sva tri katastarska pregleda zajedničko su obilježje manje svote (do 20 dukata) najma, pri čemu 1661. prevladavaju iznosi do 10 dukata, 1712. od 11 do 15, a 1740. godine visina najma kreće se od 16 do 20 dukata (vidi: *prilog VII. i VIII.*).

U ovom dijelu razmatranja dodatnu istraživačku pozornost zavrjeđuju zabilješke o našim useljenicima koji su u vrelima iskazani kao unajmljenici većih, atraktivnijih i stoga višom cijenom obilježenih prostora za stanovanje i rad. Godine 1661. visinom svote isplaćene kućevlasniku izdvajaju se četiri takva primjera. Tako Franceschina Schiavona, stanovnica župe S. Antonin uz Fondamenta S. Giovanni dei Furlani (kućni broj 85), plaća mletačkom patriciju Vettoreu Maliperu 70 dukata, dok Katarina iz Omiša (Caterina d'Almissa), žiteljka župe S. Giovanni in Bragora (Calle della Regina ante a hospedal Cagnoletto, kućni broj 21), godišnje daje nasljednicima pok. trgovca Gerolima Leonardija znatnih 96 dukata.³³ Svotu od po pedeset dukata plaćaju vlasnicima unajmljenih kuća Ivan Krstitelj Premuda (Giovanni Battista Premuda) i Andrija Škrivanić (Andrea Schrivanich), žitelji u župama S. Maria Formosa (Campiello delle Scovazere, kućni broj 194) odnosno S. Pietro di Castello (Corte Catapan, kućni broj 1206).³⁴

³² Godine 1712. sklopljeno je 7,46 posto ugovora o najmu na 6–10 godina, 11,94 posto na rok od 11 do 15 godina te 5,97 posto na rok od 16 do 20 godina. Katastar iz 1740. godine svjedoči da je na rok od 6 do 10 godina sklopljeno 7,89 posto ugovora, na rok od 11 do 15 godina 13,15 posto te na rok od 16 do 20 godina ponovo 7,89 posto od ukupnog broja zabilježenih ugovora o najmu.

³³ ASV, X Savi. Catastici, busta 420, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. VII (S. Antonin), estimo 1661, str. 484; isto, fasc. IX (S. Giovanni in Bragora), str. 396'.

³⁴ ASV, X Savi. Catastici, busta 420, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XI (S. Maria Formosa), estimo 1661, str. 735; isto, fasc. XII (S. Pietro di Castello), str. 247.

Nekoliko se hrvatskih iseljenika, zakupaca kuća za znatnije novčane iznose, izdvaja i u pregledu iz 1712. godine. Tako je, primjerice, Pavao Škrivanić (Paolo Schrivanich), žitelj župe S. Severo na lokaciji Giù del Ponte di S. Lorenzo e Campo, unajmio kuću u vlasništvu samostana S. Lorenzo. Visina najma (koji datira iz 1710. godine) je znatnih 110 dukata.³⁵ Nikola Ivanušić (Nicolò Ivanusich detto Battistella), silpski parun koji se 1740. godine javlja i kao samostalni vlasnik stambenog prostora u Castellu, u ovom se katastru spominje kao žitelj župe S. Pietro di Castello u četvrti gusto naseljenoj pripadnicima hrvatske nacionalne skupine (uz Fondamenta S. Domenico). Vlasnica kuće je Lanza Cavis, a visina najma je 70 dukata godišnje.³⁶

Veće svote koje hrvatski useljenici isplaćuju mletačkim najmodavcima, zabilježene su i u katastru iz 1740. godine. Tako Petar Nakić (Pietro Nakich),³⁷ stanovnik župe u S. Maria Formosa (lokacija Barbaria delle Tavole, kućni broj 94), plaća obitelji Trevisan veliku svotu od 120 dukata, dok žitelj iste župe (lokacija Borgo Loco, kućni broj 493) Juraj Matija Konić (Giorgio Mattio Conich) od 1713. godine plaća vlasnicima (Andrea Vendramin) za najam kuće s dva skladišta čak 266 dukata.³⁸ Iste godine bilježe se i podaci o godišnjem najmu pripadnika obitelji Barić i Jakšić, ali će o njima više riječi biti u idućem poglavlju.

Prethodno izloženi podaci svjedoče o imovnoj moći manjeg dijela pripadnika hrvatske useljeničke zajednice. Iako vrela rijetko govore o njihovoj temeljnoj profesionalnoj djelatnosti, možemo s velikom sigurnošću pretpostaviti kako je riječ o poduzetnicima (poglavito o trgovcima, kapetanima i parunima brodova) koji su se tijekom svih prošlih stoljeća smatrali elitnijim dijelom hrvatskog prekojadranskog iseljeničtva.

Tijekom promatranog razdoblja neke se obitelji i pojedinci spominju učestalije, a njihova su imena nerijetko zabilježena u barem dva katastarska pregleda. Riječ je o obiteljima koje su u Mlecima djelovale više naraštaja te poradi dugotrajnosti i kontinuiranosti svoga prisutstva, ali i sadržajno bogatijeg spomena u izvorima (ali i postojećoj literaturi), zaslužuju dodatnu istraživačku pozornost. Tako se iz obitelji Andrić (Andrich), čije podrijetlo vjerojatno možemo tražiti u bokeljskim pomorskim mjestima Dobroti ili Stolivu, prvi spominje Ivan (Zuane), zabilježen u katastru iz 1712. godine kao žitelj župe S. Lio. Vlasnik zgrade je mletački plemić Zuane Molin, a najam (koji datira od 1686. godine) je 30 dukata godišnje. Godine 1740. Ivan Andrić ponovo se spominje u istoj župi (četvrt Per andar alla Fava), a lokacija kuće je neznatno promijenjena (s kućnog broja 47 na broj 46). Iznajmljena je kuća i poslovni prostor (*bottega*), a visina najma koji se plaća Steffanu Braviju (od 1726. godine) je 38 dukata. Iste godine zabilježen je u župi S. Giovanni in Bragora (u Calle della

³⁵ ASV, X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. IV (S. Severo), estimo 1712, str. 705'.

³⁶ ASV, X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 67.

³⁷ Vjerojatno je riječ o istaknutom graditelju orgulja fra Petru Nakiću (1694. – poslije 1769.). Velik dio njegovog školovanja i djelovanja bio je vezan za Mletke, te možemo pretpostaviti da je kuća za koju Nakić plaća velik novčani iznos, ujedno služila i kao njegova majstorska radionica.

³⁸ ASV, X Savi. Catastici, busta 435, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. III (S. Maria Formosa), estimo 1740, str. 832', 713.

Pietà) parun broda Marko Lukin Andrić (paron Marco de Luca Andrich), koji za unajmljivanje manje kuće (*casetta*) plaća mletačkom patriciju Francescu Da Mosto neveliku svotu od osam dukata (ugovor datira od 1739. godine).³⁹

Iz obitelji Asinović spomenuta su u katastrima iz 1712. i 1740. godine tri člana. Godine 1712. zabilježen je kao žitelj Corte Busella u župi S. Giovanni in Bragora Antun Asinović (Antonio Asinovich). Kuće se nalaze na brojevima 334 i 337, a vlasnici su Anzolo Salvioni i bratovština Scuola della Carità. U prvom primjeru ugovor datira od 1703. (visina najma je 18 dukata godišnje), a u drugom od 1710. godine (na 8 dukata godišnjeg najma). Godine 1740. u istoj su župi spomenuta još dva pripadnika obitelji Asinović. U Calle della Pietà giù del Ponte obitava Ivan (Zuane Asinovich), koji za katnicu plaća Gerolamu Miniu 26 dukata godišnjeg najma (od 1716. godine). Dvije kuće u Corte Busella (brojevi 348 i 349) iznajmljuje Matija Asinović (Mattio Asinovich). Zanimljivo da je, kao i u primjeru Antuna Asinovića iz 1712. godine, vlasnik kuća iz obitelji Savioni (Carlo Savioni), što nedvojbeno upućuje na istu obiteljsku pripadnost Antuna i Matije Asinovića. U primjeru iz 1740. godine riječ je o jednoj manjoj kući i katnici, a visina najma iznosi 20 odnosno 30 dukata. U oba primjera ugovor potječe iz 1727. godine.⁴⁰

Obitelj Barić ubrajala se u drugoj polovici XVII. i tijekom XVIII. stoljeća u gospodarski najimućnije i društvenim ugledom najpriznatije hrvatske useljenike. Barići su se bavili cijenjenim bojadisarskim obrtom, a njihov je najpoznatiji potomak Ivan Barić (Giovanni Barich), pisac poznate rasprave o vještini bojadisarskog umijeća i ugledni član i darovatelj hrvatske bratovštine sv. Jurja i Tripuna.⁴¹ Ivanov se otac Toma (Tomaso Barich) spominje 1712. godine kao žitelj u Fondamenta S. Domenico u župi S. Pietro di Castello (kućni broj 827). Podaci kazuju da od 1700. godine unajmljuje radionicu za bojanje tkanina (*bottega del tenor*), a vlasniku (mletački patricij Bortolo Erizzo) plaća znatnih 125 dukata godišnje. Ivan Barić i njegova braća (Zuane e fratelli Barich) navedeni su 1740. kao žitelji župe S. Giovanni in Bragora. Ondje na kućnim brojevima 3–4 (Riva della Pietà) unajmljuju kuću i radionicu za bojadisanje tkanina te vlasnicima (Hospedale della Pietà i Mlečani Iseppo i Carlo Salvi) plaćaju svote od 163 odnosno 102 dukata. Privlačno i pos-lovno isplativo mjesto u gradu, brojnost i vjerojatna znatna prostranost kuće i radionice, kao i svote koje su

³⁹ ASV, X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. V (S. Lio), estimo 1712, str. 484; isto, b. 435, fasc. I (S. Lio), estimo 1740, str. 1005; isto, fasc. VIII (S. Giovanni in Bragora), estimo 1740, str. 488'.

⁴⁰ ASV, X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. I (S. Giovanni in Bragora), estimo 1712, str. 281'; isto, fasc. VIII (S. Giovanni in Bragora), estimo 1740, str. 489'; isto, str. 491.

⁴¹ Ivan Barić je hrvatskoj udruzi darovao sliku "Propovijedanje Ivana Krstitelja" na kojoj je vidljiv i portret donatora. Slika se i danas nalazi u sjedištu bratovštine. Vidi podrobnije: G. PEROCCO, *Carpaccio nella Scuola di S. Giorgio degli Schiavoni*, Venezia, 1964., 196; G. PEROCCO, *Guida alla Scuola Dalmata dei Santi Giorogio e Trifone (detta San Giorgio degli Schiavoni)*, Venezia, 1984., 43; F. BRUNELLO – F. FACCHETTI, Giovanni Barich, tintore veneziano del Settecento, *Scuola Dalmata dei SS. Giorgio e Trifone*, sv. 2, Venezia, 1967., 12–18.

iskazane u podacima, zorno svjedoče kako je riječ o poslovno iznimno uspješnim i imućnim građanima Mletaka.⁴²

Kapetan Ivan Bašić (Zuane Bassich) spominje se u dva katastarska popisa (1712. i 1740.), a u oba primjera obitava u župi S. Pietro di Castello. Godine 1712. stanovnik je u Corte S. Domenico (kućni broj 1207), a najam od 1709. godine (u visini 38 dukata) plaća nasljednicima pokojnog Gerolima Burlerija. Godine 1740. kapetan Ivan obitava u Palude di S. Antonio (kućni broj 1462), a kuću dijeli zajedno s dvije sunarodnjakinje (Kata Drušković i Kamila Jakšić). Najam kuće iznosi ukupno 48 dukata godišnje.⁴³

Iz obitelji Draganić potječu dva useljenika u središnju župu S. Pietro di Castello. Godine 1712. spominje se Ivana, udovica Jakova Draganića (Zuana relictia Giacomo Draganich), stanovnica u Calle di Castello apresso il Ponte (kućni broj 129). Kuća pripada Mlečanki Pasqualini Fontana, a najam datira od 1695. godine i iznosi 22 dukata i jednu mjericu ulja godišnje. U katastru iz 1740. zabilježen je Ivan Draganić (Zuane Draganich), žitelj u Calle di Castello (kućni broj 133, nedaleko od kuće spomenute u katastru iz 1712. godine). Vlasnik kuće je Giacomo Miani, a visina najma je 40 dukata godišnje.⁴⁴

Čak se četiri useljenika s prezimenom Jakšić spominju kao žitelji župe S. Pietro di Castello u katastrima iz 1712. i 1740. godine. U prvom primjeru riječ je o Zanetti Jakšić (Giachich), stanovnici (od 1709. godine) u često spominjanom Corte del Colonne (kućni broj 1278). Vlasnik je kapetan Piero Renzo, a godišnji najam iznosi 25 dukata. Druga tri primjera odnose se na 1740. godinu. Tada se kao žiteljka u Palude di S. Antonio (broj 1462) navodi Camilla Jakšić (Giachich), koja kuću u vlasništvu Carla Alienija dijeli zajedno s dva sunarodnjaka (Ivan Bašić, Kata Drušković), a ukupna najamnina iznosi 48 dukata. Gotovo na istoj lokaciji (Palude di S. Antonio, broj 1460) stanuje i Ivan Mihovil Jakšić (Giovanni Michiel Giansich!), koji Bonifaciju Baroniu isplaćuje godišnje 60 dukata. Naposljetku, u Corte Pisana uz Fondamenta S. Domenico nalazimo Nikolu Jakšića (Niccolò Giasich), koji istu svotu (60 dukata) plaća mletačkom građaninu Vettoreu Sandiju.⁴⁵

Uz obitelj Meštrić vezuju se dva podatka o naseljavanju župa u Castellu. Godine 1712. Juraj Meštrić (Zorzi Mestrich) zabilježen je kao žitelj najveće župe S. Pietro di Castello (u Corte Saresin, kućni broj 1134). Ugovor datira iz 1708. godine, a 10 dukata godišnjeg najma Juraj isplaćuje članovima obitelji Mariani. U katastru iz 1740. spominje se Dominik Meštrić (Domenico Mestrich), stanovnik župe S. Giovanni Nuovo, koji na lokaciji zvanoj Posti sotto li prigioni unajmljuje prostor za izradbu i prodaju tjestenine i slastica

⁴² X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 66'; isto, busta 435, fasc. X (S. Martino), estimo 1740, str. 470.

⁴³ X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 74'; isto, busta 435, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1740, str. 66'.

⁴⁴ X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 50'; isto, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1740, str. 10'.

⁴⁵ X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 76; isto, busta 435, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1740, str. 66', 74'.

(*posto de le fritole*). Mjesto je u vlasništvu državne magistrature Signori del criminal (redarstvo), a visina najma je 6 dukata i 11 solida godišnje.⁴⁶

Hvarska obitelj Škrivanić jedna je od malobrojnih čiji kontinuitet u Castellu možemo pratiti od 1661. godine. Te se godine, naime, Andrija Škrivanić (Andrea Schrivanich) u dva navrata navodi kao žitelj župe S. Pietro di Castello.⁴⁷ U prvom primjeru Andrija je spomenut kao vlasnik kuće u Corte delle Colonne (broj 840), dok prema drugom navodu unajmljuje kuću u Corte Catapan (broj 1206). Kuća je u vlasništvu ženskog samostana S. Anna, a visina najma iznosi 50 dukata godišnje. Vjerojatni Andrijin potomak je Pavao Škrivanić (Paolo Schrivanich), žitelj župe S. Severo (na lokaciji giù del Ponte di S. Lorenzo, kućni broj 244) 1712. godine. Kuća je u najmu od 1710. godine, a vlasnicima (samostan S. Lorenzo) se godišnje isplaćuje velika svota od 110 dukata.⁴⁸

Obitelj Visković ubrajala se među vodeće peraške pomorske obitelji XVIII. stoljeća. U tom su razdoblju dva njihova odvjetka zabilježena kao žitelji župa u Castellu. Godine 1712. spominje se Antonija, supruga Jakova Viskovića (Antonia, consorte Giacomo Viscovich) u Corte del prete zotto u župi S. Pietro di Castello (kućni broj 1571). Ugovor potječe iz 1707. godine, a visina najma koji se plaća Francescu Negrisu iznosi nevelikih 8 dukata godišnje. Godine 1740. katastar bilježi ime kapetana Jerolima Viskovića zvanog Furioso (Gerolimo Viscovich furioso), stanovnika župe S. Martino u Corte nuova (kućni broj 193). Ugovor je sklopljen 1738. godine, a vlasniku (Francesco Maria Dario) se za uporabu katnice isplaćuje 30 dukata najma.⁴⁹

Konačno, posljednji primjer zapaženijeg djelovanja neke od obitelji hrvatskih useljenika u predjelu Castello odnosi se na pripadnike obitelji Zuppana (Župa), čije poblize podrijetlo možda možemo vezati uz dubrovačko priobalje. Godine 1712. u župi S. Pietro di Castello, uz najčešće spominjanu četvrt hrvatskih useljenika (Fondamenta S. Domenico) obitava Magdalena pok. Bortola Molokovića zvanog Zuppana (Madalena condam Bortolo Molocovich detto Zuppana). Magdalena je vlasnica kuće (broj 886) i pripadajućeg dvora i terena (*casa con corte e teren*), a izvor ne govori da li je rečeni prostor predan nekome na najam. Iz iste obitelji potječe i Jakov Zuppana. Godine 1712. spominje se kao stanovnik župe S. Marina (kućni broj 117) te vlasnicima (hospital i Maria Silvetti) isplaćuje znatnih 100 dukata najma.⁵⁰ Obitelj Zuppana potvrđuje se kao jedna od imućnijih useljeničkih obitelji i u navodima iz 1740. godine. Ponovo je riječ o četvrtima na rubnim dijelovima Castella, gdje se kao vlasnik čitavog niza kuća spominje Matija Zuppana (Mattio Zuppana). Uz Fondamenta S. Domenico (kućni brojevi 1743–1744, 1760) Matija se navodi kao vlasnik

⁴⁶ X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 73; isto, busta 435, fasc. IV (S. Giovanni Nuovo), estimo 1740, str. 768.

⁴⁷ Iz 1665. godine potječe oporuka Andrije Pavlovog Škrivanića. Vidi: ASV, Notarile testamenti, b. 991, br. 34, 16. 2. 1665.

⁴⁸ X Savi. Catastici, busta 420, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1661, str. 247; isto, busta 428, fasc. IV (S. Severo), estimo 1712, str. 705'.

⁴⁹ X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. XII (S. Pietro di Castello), estimo 1712, str. 82'; isto, busta 435, fasc. X (S. Martino), estimo 1740, str. 325.

⁵⁰ ASV, X Savi. Catastici, busta 428, sestiere S. Pietro di Castello, fasc. IX (S. Marina), estimo 1712, str. 389'.

kuće u kojoj stanuje (*propria casa*), stana (*appartamento*) koji unajmljuje sunarodnjaku Matiji Bizaro za 50 dukata te jedne manje kuće koju za svega 12 dukata koristi Zuanne Crucer. Nedaleko od Fondamenta S. Domenico Matija posjeduje tri kuće i jedno skladište (*maga-zen*) na Campo dei Nicoli (kućni brojevi 960–963). Vjerojatno je riječ o manjim i trošnijim stambenim objektima i skladištu, za čiji najam Matija prima godišnje svote od 6 do 10 dukata.

Prethodno navedeni podaci o učestalosti stanovanja pojedinih hrvatskih useljeničkih obitelji u raznim dijelovima predjela Castello zorno nam potvrđuju već izrečene činjenice. Očito je, naime, da su pojedine četvrti u središnjoj župi S. Pietro di Castello ključno mjesto obitavanja velikoga dijela naše useljeničke zajednice. Riječ je o ulicama, prolazima i trgovima uz Fondamenta S. Domenico, a koje i danas svojim imenima čuvaju spomen na nekada brojčano snažno prisutnu hrvatsku nacionalnu zajednicu. Katastri nam, osim navedenog, otkrivaju i kontinuiranu prisutnost pojedinih obitelji tijekom više desetaka godina, ali i imućnost, društveni ugled i opsežnu poduzetničku aktivnost pojedinih kućevlasnika hrvatskoga podrijetla (obitelj Zuppana).

Zaključak

Problematika utvrđivanja mjesta useljavanja, stanovanja, života i djelovanja hrvatskih useljenika u Mlecima jedna je od važnih sastavnica u sklopu cjelovitog proučavanja povijesti hrvatske nacionalne skupine u gradu na lagunama. Istraživanje raznorodnih vrela iz Državnog arhiva u Mlecima (oporuke, katastri) zorno upućuje na središnja područja višestoljetnog useljavanja. Riječ je o istočnom gradskom predjelu Castello, unutar kojega se najviše useljenika podrijetlom s istočnojadranske obale bilježi u središnjoj i najvećoj župi S. Pietro di Castello. Ondje su na rubnim dijelovima predjela, u neposrednom susjedstvu glasovitih venecijanskih Biennala, i danas brojni topografski biljezi koji svojim imenima podsjećaju na davno prisutnu hrvatsku useljeničku zajednicu. Riva degli Schiavoni, Calle i Corte Schiavona, Fondamenta degli Schiavoni te čitava skupina nevelikih usporednih uličica/trgova koja svoja imena duguju Hrvatima iz XVI. stoljeća (Corte Piero da Lesina, Corte Solta, Corte Sabioncella), trajna su svjedočanstva o nekoć brojčano snažnoj i društvenim ugledom cijenjenoj nacionalnoj skupini.

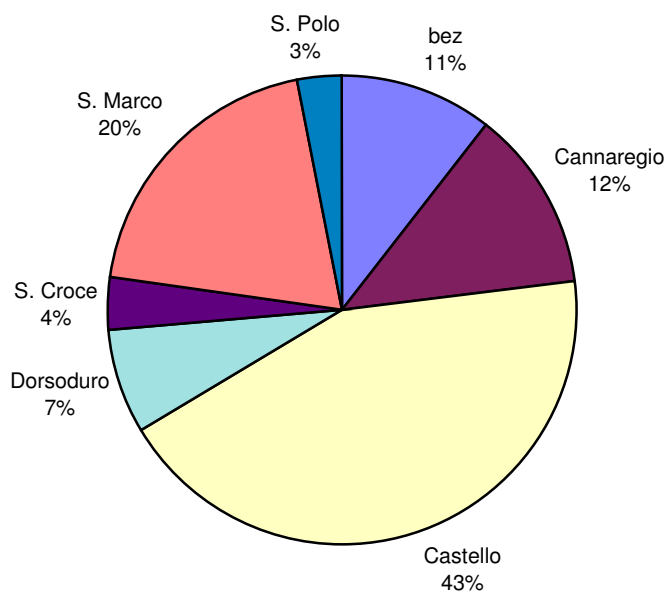
Istraživanje mletačkih katastarskih pregleda iz 1661., 1712. i 1740. godine dodatna su potvrda prethodno navedenih tvrdnji. Usporednom raščlambom podataka iz svih triju katastarskih utvrđuje se kretanje broja Hrvata zabilježenih u pojedinim župama predjela Castello, njihova spolna struktura, zavičajno podrijetlo i zanimanja. Katastri nam otkrivaju dragocjene podatke o društvenom statusu i imućnosti tamošnjih hrvatskih useljenika, o kupljenosti unutar pojedinih užih gradskih cjelina (četvrti, ulice, trgovi i prolazi, katkada i iste zgrade), ali i o prisutstvu pojedinaca i obitelji čije nam je djelovanje poznato i iz drugih vrela i literature. Saznajemo tako nove podatke o odvjetcima dalmatinskih patricijskih obitelji Grisogono i Kažotić, o brojnim parunima i trgovcima iz bokeljskih pomorskih naselja Perast, Prčanj i Dobrota, dopunjavamo saznanja o istaknutom hrvatskom graditelju orgulja Petru Nakiću i još uvijek nedovoljno poznatom majstoru bojadisarskog umijeća Ivanu Bari-

ću. Stoga su, možemo to naglasiti u zaključku, svi navedeni podaci, promatrani kao jedinstvena cjelina u sklopu višestoljetnog procesa hrvatskih prekojadranskih useljavanja u prijestolnicu Serenissime, važan prilog sveobuhvatnom poznavanju hrvatsko-talijanskih veza i prožimanja tijekom dugog niza stoljeća povijesnog razvoja.

PRILOZI

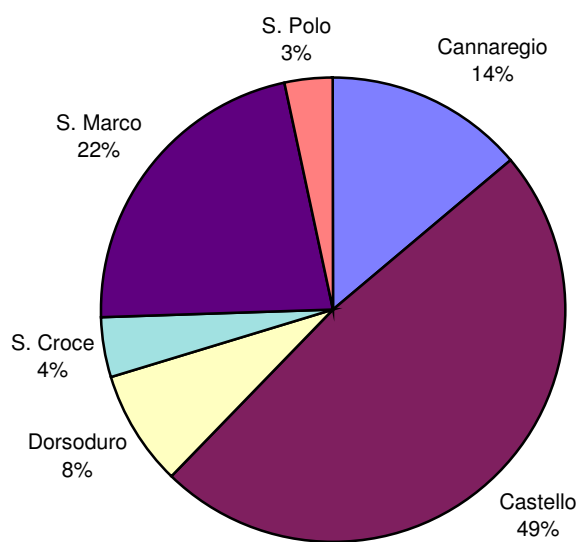
Prilog I.

Predjeli prebivanja hrvatskih iseljenika prema pokazateljima iz svih oporuka
(1301.–1801.)

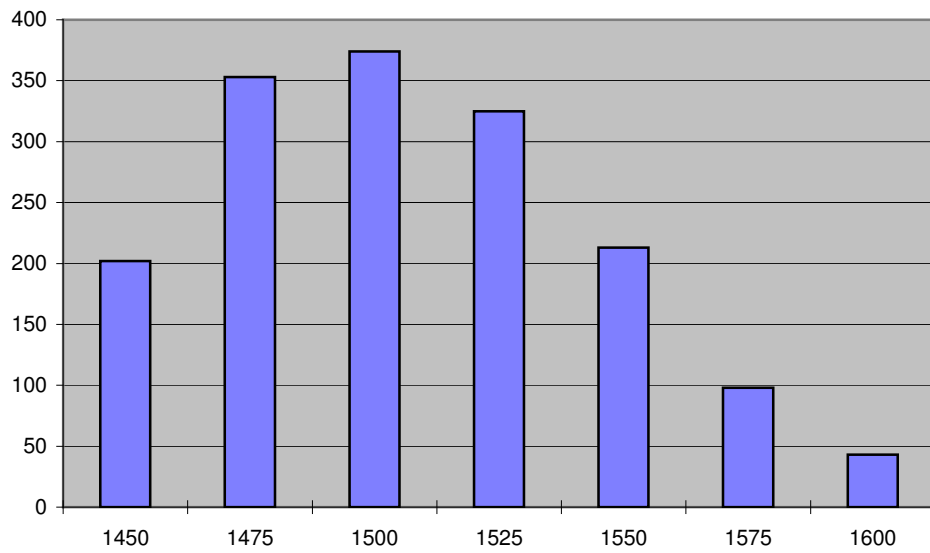
Prilog II.

Predjeli prebivanja hrvatskih iseljenika (1301.–1801.)

Prilog III.

Učestalost useljavanja Hrvata u predjel Castello (1450.–1600.)

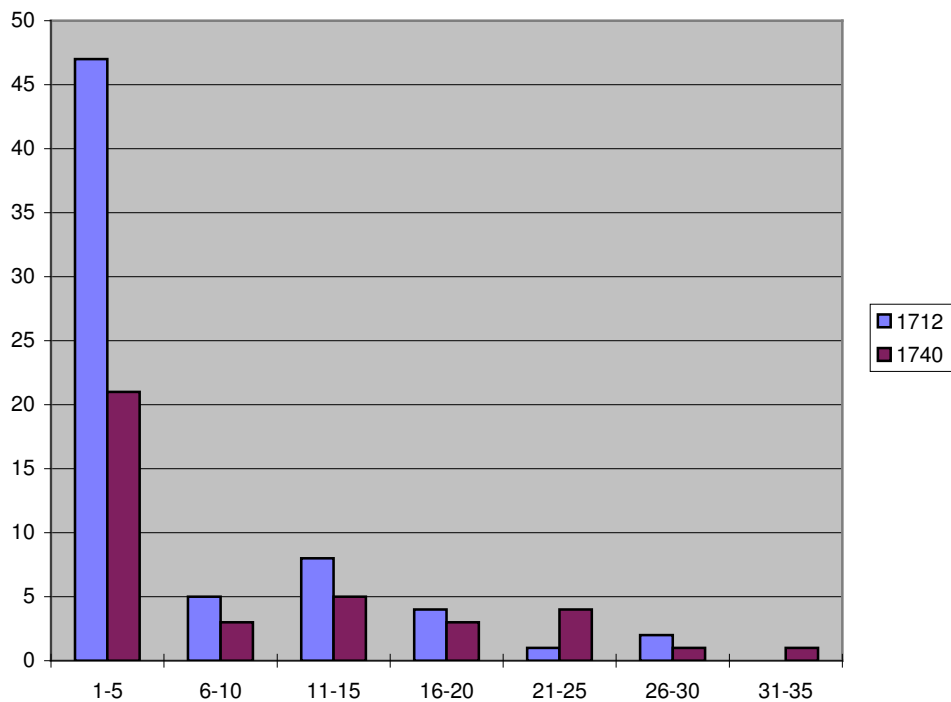
Prilog IV.

Postotni udio Hrvata u župama predjela Castello (1450.–1600.)

	1450.	1475.	1500.	1525.	1550.	1575.	1600.
S. Antonino	4,74	7,98	6,02	5,86	3,94	2,22	2,38
S. Biagio	5,26	4,29	4,01	3,26	1,97	1,11	0,00
S. Giovanni Bragora	3,68	3,99	8,88	9,12	7,39	13,33	11,90
S. Giovanni Novo	10,53	7,98	4,01	4,89	6,90	4,44	9,52
S. Lio	2,63	1,53	1,43	1,30	0,99	1,11	2,38
S. Maria Formosa	17,89	15,34	11,17	5,54	5,91	3,33	4,76
S. Marina	2,11	1,84	2,29	2,28	2,46	1,11	2,38
S. Martino	9,47	9,82	10,89	7,49	6,40	7,78	7,14
S. Pietro	17,37	15,95	26,65	39,09	47,29	46,67	33,33
S. Provolo	8,42	10,43	5,73	5,54	3,94	5,56	14,29
S. Severo	7,37	10,43	10,32	5,54	5,42	7,78	9,52
S. Trinità	10,53	10,43	8,60	10,10	7,39	5,56	2,38

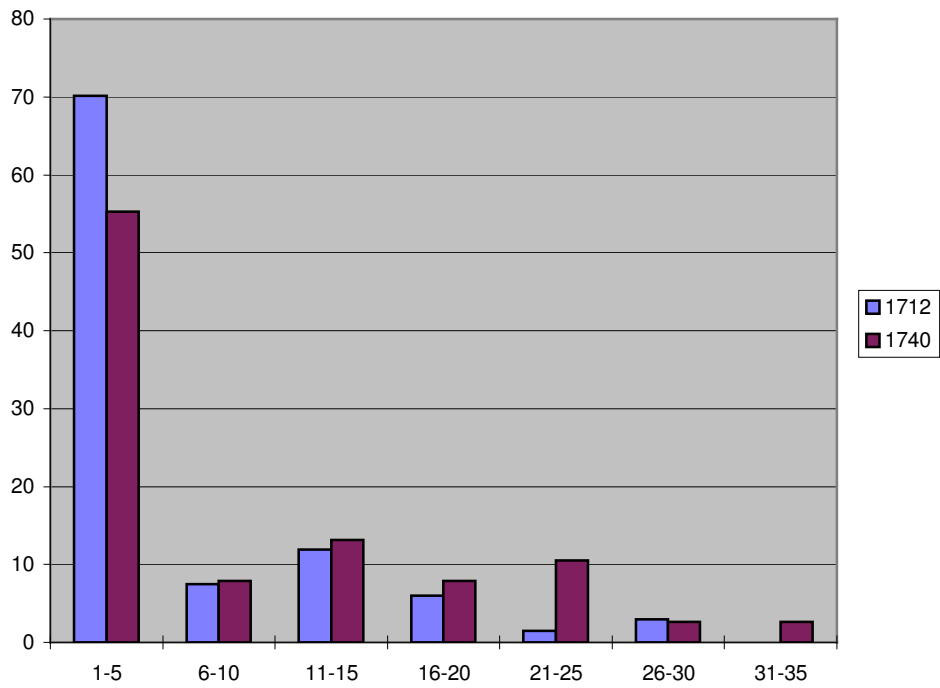
Prilog V.

Dužina najma stambenog prostora (u godinama)
prema podacima iz katastarsa 1712. i 1740. (apsolutne brojke)

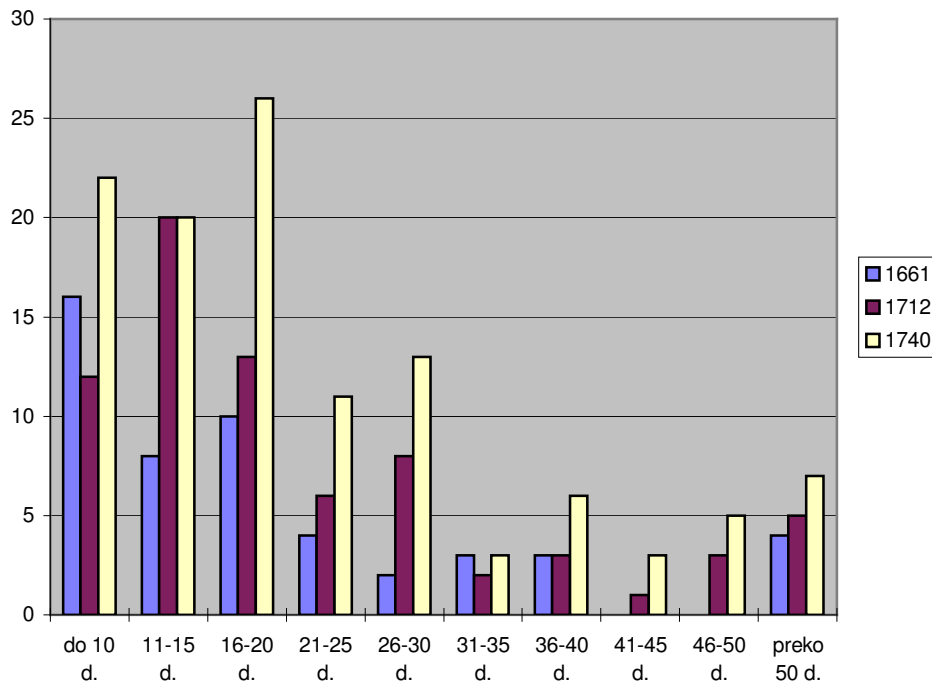
Prilog VI.

Dužina najma stambenog prostora (u godinama)
prema podacima iz katastarsa 1712. i 1740. (u postocima)

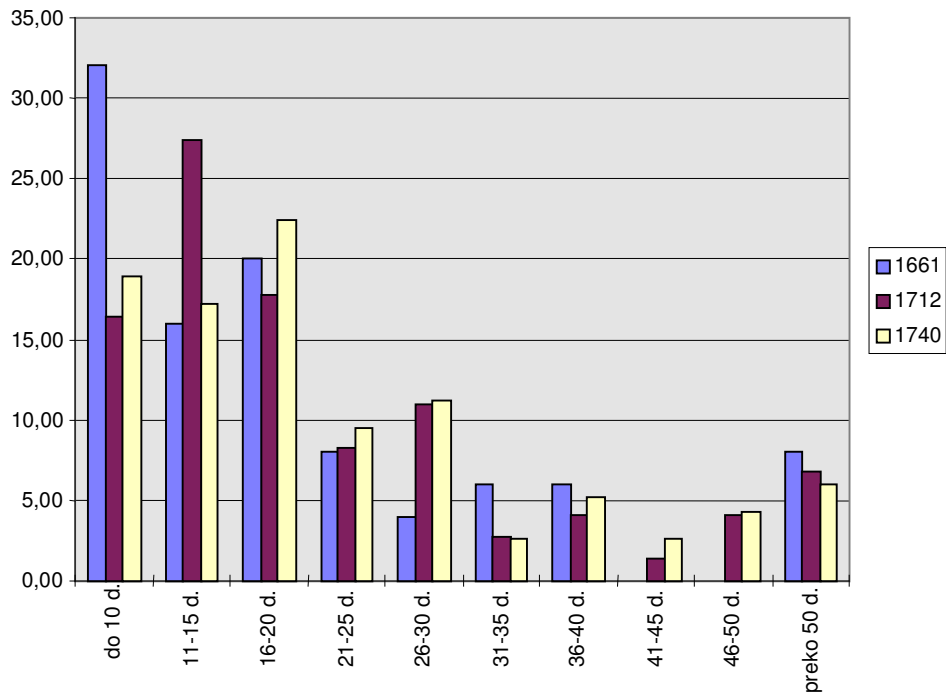
Prilog VII.

Visina najamnine stambenog prostora (u dukatima)
prema katastrima iz 1661., 1712. i 1740. (apsolutne brojke)

Prilog VIII.

Visina najamnine stambenog prostora (u ducatima)
prema katastrima iz 1661., 1712. i 1740. (u postocima)

Prilog IX.

Hrvatski useljenici u predjelu Castello 1740. godine (ASV, X Savi sopra alle Decime in Rialto. Catastici di Venezia, busta 435, fasc. XII, sestiere Castello, estimo 1740)⁵¹

Fasc. I) S. Lio

1) Per andar alla Fava

Kućni broj: 46

Casa e bottega

Vlasnik: Steffano Bravi

Stanuje: Giovanni Andrich

Visina najma: 38 dukata (od 1726.)

(str. 1005).

2) Calle dei Preti

Kućni broj: 103

Vlasnik: Francesco Dandolo fu Marco

Stanuje: Veneranda Zaratina

Visina najma: 24 dukata (od 1733.)

(str. 1010').

Fasc. II) S. Marina /

Fasc. III) S. Maria Formosa

1) Barbaria delle tavole

Kućni broj: 94

Vlasnik: Abbate Trevisan fu Pietro

Stanuje: Pietro Nakich

Visina najma: 120 dukata (od 1729.)

(str. 832').

2) Calle Trevisan

Kućni broj: 366

Vlasnik: Filippo Capello

Stanuje: Antonio Schiavonetto

Visina najma: 20 dukata (od 1720.)

⁵¹ Pregled hrvatskih useljenika u predjelu Castello 1740. godine sadrži sljedeće sastavnice: naziv župe, točna lokacija stanovanja (ulica, trg, prolaz i sl.), kućni broj objekta, opis objekta (vrsta ili namjena objekta), ime vlasnika, ime stanara, visina godišnjeg najma, godina od kada datira ugovor o najmu te stranica na kojoj je unutar katastra naveden rečeni podatak. Iako je katastarski pregled iz 1740. godine mnogo potpuniji i sadržajni od prethodnih pregleda iz 1661. i 1712. godine, niti ovdje svi podaci nisu redovito spomenuti.

(str. 843').

3) Borgo Loco
Kućni broj: 493
Casa con 2 magazeni
Vlasnik: Andrea fu Daniel Vendramin
Stanuje: Giorgio Mattia Conich
Visina najma: 266 dukata (od 1713.)
(str. 713).

4) Corte di Ca' Venier
Kućni broj: 666
Vlasnik: Pietro e fratelli Venier fu Nicolò
Stanuje: Bastian Garbiza
Visina najma: 16 dukata
(str. 857).

Fasc. IV) San Zuane Novo

1) In fazza Corte de Ca' Michiel
Kućni broj: 209
Appartamento di casa
Vlasnik: Domenico Michiel
Stanuje: Zuane Armerich
Visina najma: 20 dukata
(str. 763).

2) In fazza Corte de Ca' Michiel
Kućni broj: 245
Casa
Vlasnik: Laura Lombria Priulis
Stanuje: Antonio Scardona
Visina najma: 50 dukata
(str. 764).

3) Calle dei Albanesi
Kućni broj: 312
Vlasnik: Hospedal della Pietà
Stanuje: Marco Budua
Visina najma: 22 dukata
(str. 766).

4) Posti sotto li prigioni

Kučni broj: 393

Posto de le fritole

Vlasnik: Signori del criminal

Stanuje: Domenico Mestrich

Visina najma: 6 dukata, 11 solida

(str. 768).

5) Posti sotto li prigioni

Kučni broj: 396

Posto da caleger

Vlasnik: Signori de criminal

Stanuje: Stefano Fiuman

Visina najma: 5 dukata

(str. 768).

Fasc. V) San Provolo

1) Fondamenta al Ponte di San Provolo

Kučni broj: 11

Vlasnik: Convento San Zaccaria

Stanuje: Elisabeta Antonovich

Visina najma: 10 dukata

(str. 702').

Fasc. VI) San Severo /

Fasc. VII) S. Giustina

1) Calle della Pietà

Kučni broj: 10

Vlasnik: comissaria condam Angelo Malipero

Stanuje: Madalena Srebrichi

Visina najma: 16 dukata

(str. 566).

2) Calle delle Capucine

Kučni broj: 158

Vlasnik: Marietta Bonalda

Stanuje: Michaela Popovich

Visina najma: 8 dukata

(str. 528').

3) Corte dei Cavalli

Kućni broj: 230

Vlasnik: Gasparo Malacarne

Stanuje: Andrea Priunich

Visina najma: 16 dukata

(str. 574).

4) In Corte della Pietà

Kućni broj: 308

Vlasnik: Hospedale della Pietà

Stanuje: Catarina Gazarovich

Visina najma: 17 dukata

(str. 577').

Fasc. VIII) San Giovanni in Bragora

1) Riva della Pietà

Kućni broj: 3

Bottega di tentoria con mezzato e bottega di sartor

Vlasnik: Hospedale della Pietà

Unajmljuje: Zuane e fratelli Barich

Visina najma: 163 dukata (od 1738.)

(str. 470).

2) Riva della Pietà

Kućni broj: 4

Casa e bottega di caliger

Vlasnik: Iseppo e Carlo Salvi

Stanuju: Zuane e fratelli Barich

Visina najma: 102 dukata (od 1736.)

(str. 470).

3) Corte de Preti

Kućni broj: 198

Casa a pe pian

Vlasnik: Polo Erizzo

Stanuje: Marco de Stafeno Schiavon

Visina najma: / (od 1739.)

(str. 482).

4) Sottoportego su la Fondamenta de corazzeri

Kućni broj: 224

Casa a pe pian

Vlasnik: Zuane Donà

Stanuje: Zuane Crovat

Visina najma: 14 dukata (od 1718.)
(str. 483').

5) Sottoportego su la Fondamenta de corazzeri

Kućni broj: 229

Casa in soler

Vlasnik: Marco Antonio Tiepolo

Stanuje: Elena Banovich

Visina najma: 45 dukata (od 1707.)
(str. 484).

6) Calle della Malvasia vicin la Calle del Dose

Kućni broj: 252

Magazen

Vlasnik: Michiel Morosini

Stanuje: Martin Berclich

Visina najma: 10 dukata (od 1730.)
(str. 485').

7) Calle Terrazzera

Kućni broj: 291

Magazen

Vlasnik: Antonio Soderini

Stanuje: un Schiavon

Visina najma: non si sa per avanto
(str. 487').

8) Calle Terrazzera

Kućni broj: 300

Casetta o sia magazen

Vlasnik: Francesco Gabbiarti

Stanuje: Schiavone

Visina najma: non si sa quanto pagli a stesso
(str. 488').

9) Calle della Pietà

Kućni broj: 303

Casetta

Vlasnik: Francesco da Mosto
Stanuje: paron Marco de Luca Andrich
Visina najma: 8 dukata (od 1739.)
(str. 488').

10) Calle della Pietà
Kućni broj: 307
2 magazeni
Vlasnik: Stefano Angelini
Unajmljuju: Schiavoni
Visina najma: 20 dukata
(str. 489).

11) Corte del Papa
Kućni broj: 315
Casetta a pe pian
Vlasnik: suor Celesta Pesetti monaca di Buran
Stanuje: Vincenzo Tripcovich
Visina najma: 12 dukata
(str. 489).

12) Calle della Pietà giù del Ponte
Kućni broj: 317
Casa in soler
Vlasnik: Gerolamo Minio fu Zuane
Stanuje: Zuane Asinovich
Visina najma: 26 dukata (od 1716.)
(str. 489').

13) Campiello de Tagliapietra
Kućni broj: 319
Una casetta a pe pian, era bottega di tagliapietra
Vlasnik: Benetto Foscarini
Stanuje: Cristoforo Matavich
Visina najma: 19 dukata
(str. 489').

14) Campiello de Tagliapietra
Kućni broj: 321
Casetta a pe pian
Vlasnik: Benetto Foscarini

Stanuje: Biasio Giurovich Schiavone
Visina najma: 29 dukata
(str. 489').

15) Corte de Ca' Bollani
Kućni broj: 324
Una camera con magazen affitato
Vlasnik: Benetto Foscarini
Stanuje: un Schiavon
Visina najma: 29 dukata (od 1738.)
(str. 489').

16) Corte de Ca' Bollani
Kućni broj: 325
Casa in soler
Vlasnik: Canzian e fratelli Bollani e Nicolò Gritti
Stanuje: Antonio Schiavon
Visina najma: 42 + 13 dukata (od 1738.)
(str. 489').

17) Corte de Ca' Bollani
Kućni broj: 327
Una casa in soler
Vlasnik: Cancian Bollani
Stanuje: Piero di Biagio Schiavon
Visina najma: 42 dukata i 25 voštanica (od 1736.)
(str. 490).

18) Sotto il portico de Ca' Bollani
Kućni broj: 328
Casa a pe pian
Vlasnik: Benetto Foscarini
Stanuje: Nadal di Zorzi nipoti Schiavon
Visina najma: 17 dukata
(str. 490).

19) Sotto il portico de Ca' Bollani
Kućni broj: 330
Casa a pe pian
Vlasnik: Benetto Foscarini
Stanuje: Mattio de Luca Brusa Schiavon

Visina najma: 17 dukata (od 1739.)
(str. 490).

20) Corte Busella
Kućni broj: 339
Casa in soler
Vlasnik: Benetto Foscarini
Stanuje: Elena Schiavona
Visina najma: 18 dukata (od 1715.)
(str. 490').

21) Corte Busella
Kućni broj: 341
Casetta a pe pian
Vlasnik: Benetto Foscarini
Stanuje: Gasparo Gajsinovich
Visina najma: 14 dukata (od 1736.)
(str. 490').

22) Corte Busella
Kućni broj: 348
Casetta a pe pian
Vlasnik: Carlo Savioni
Stanuje: Mattio Asinovich
Visina najma: 20 dukata (od 1727.)
(str. 491).

23) Corte Busella
Kućni broj: 349
Casa in soler
Vlasnik: Carlo Savioni
Stanuje: Mattio Asinovich
Visina najma: 30 dukata (od 1727.)
(str. 491).

24) Corte Vallarossa
Kućni broj: 366
Casetta
Vlasnik: Lunardo Querini
Stanuje: Nicolò de Piero de Perzagno
Visina najma: 12 dukata
(str. 491').

25) Corte Vallaressa

Kućni broj: 371

Magazen

Vlasnik: Lunardo Querini

Stanuje: Vincenzo Marcovich

Visina najma: 20 dukata

(str. 492).

Fasc. IX) S. Antonin

1) Calle dei Furlani

Kućni broj: 203

Vlasnik: Nicolò Craina

Stanuje: Zuane Bogna

Visina najma: 24 dukata

(str. 417).

2) In salizzata

Kućni broj: 43

Boteghe

Vlasnik: fratelli Tadori

Unajmljuje: Zuane Fiumanese

Visina najma: 16 dukata

(str. 410).

3) Calle dei Greci

Kućni broj: 91

Vlasnik: Zorzi Contarini

Stanuje: Zuane Vaselich

Visina najma: 10 dukata

(str. 412').

Fasc. X) San Martino

1) Corte di Tagliapiera

Kućni broj 19

Casa a pe pian

Vlasnik: Domenico Giovanelli

Stanuje: Elena Gercovich

Visina najma: 14 dukata (od 1739.)

(str. 319').

2) Calle delle Pegole

Kućni broj 63

Casa in soler

Vlasnik: Marco Soranzo

Stanuje: Antonio Posinich

Visina najma: 13 dukata (od 1734.)

(str. 321).

3) Calle delle Pegole

Kućni broj: 70

Casa in soler in tre affitanze

Vlasnik: Francesco Fini condam Vincenzo

Stanuje: Maria Gernovich

Visina najma: 7 dukata (od 1739.)

(str. 321).

4) Calle della Malvasia vecchia

Kućni broj 108

Casa in soler

Vlasnik: Francesco Fini

Stanuje: Andrea Martinovich

Visina najma: 14 dukata (od 1736.)

(str. 322').

5) Corte nova

Kućni broj 171

Casa in soler in due affitanze

Vlasnik: Francesco Maria Dario

Stanuje: Mattio Lorenzich

Visina najma: 9 dukata (od 1738.)

(str. 325).

6) Corte nova

Kućni broj: 193

Casa in soler

Vlasnik: Francesco Maria Dario

Stanuje: capetan Gerolimo Viscovich furioso

Visina najma: 30 dukata (od 1738.)

(str. 325).

7) Corte nova

Kućni broj: 1195

Casa in soler

Vlasnik: Francesco Maria Dario

Stanuje: Catarina Bistrich

Visina najma: 30 dukata (od 1717.)

(str. 325).

8) Fondamenta in tarzìa di paroni dell'arsenale

Kućni broj: 266

Posta da oglio

Vlasnik: Elena Visaroli Renier

Unajmljuje: Pietro Rado

Visina najma: 16 dukata (od 1729.)

(str. 326').

9) Calle del Magazen

Kućni broj: 325

Casa a pe piano

Vlasnik: Alvise fu Alvise Malipero

Stanuje: Nadal Bilich

Visina najma: 10 dukata

(str. 330').

10) Campo della Grana

Kućni broj: 321

Casa in due affitanze in soler

Vlasnik: regimento ecclesiastico dell'arsenale

Stanuje: Paolo Pusinich

Visina najma: 26 dukata (od 1739.)

(str. 331).

11) Corte della Grana

Kućni broj: 360

Casa a pe pian

Vlasnik: Giovanni Paolo Beltramis

Stanuje: Paolo Pusinich

Visina najma: 18 dukata (od 1735.)

(str. 331).

12) Calle del Pestrìs

Kućni broj: 476

Bottega

Vlasnik: Camillo Gaetano abbate Trevisan fu Pietro

Unajmljuje: Antonia Pusinich

Visina najma: 46 dukata (od 1739.)

(str. 336’).

13) Corte de Ca’ Gritti

Kućni broj: 506

Casa in soler

Vlasnik: Vincenzo Contarini

Stanuje: Marco Istriani

Visina najma: 12 dukata (od 1738.)

(str. 338).

14) Corte de Ca’ Gritti

Kućni broj: 507

Casa a pe pian

Vlasnik: sargente maggior Giacomo Cavuzzi

Stanuje: Marco Istriani

Visina najma: 9 dukata (od 1721.)

(str. 338).

15) Corte della Vida

Kućni broj: 548

Casa in soler

Vlasnik: Domenico Giovanelli

Stanuje: Giacomo Zobenich

Visina najma: 18 dukata (od 1740.)

(str. 339’).

16) Corte della Vida

Kućni broj: 563

Casa a pe pian

Vlasnik: Aurelio Pianella condan Filippo

Stanuje: Viena Banovich

Visina najma: 10 dukata (od 1739.)

(str. 340’).

17) Corte della Vida

Kućni broj 564

Casa in soler

Vlasnik: Domenico Bacanello
Stanuje: Viena Banovich
Visina najma: /
(str. 340').

18) Corte della Vida
Kućni broj 565
Vlasnik: Iseppo Vice
Stanuje: Viena Banovich
Visina najma /
(str. 340').

Fasc. XI) S. Biasio

1) Corte formenta
Kućni broj: 73
Vlasnik: Procuratia di Conventi
Stanuje: don Michael Caxotich
Visina najma: 18 dukata (od 1739.)
(str. 264).

Fasc. XII) S. Pietro di Castello

1) Calle di Castello
Kućni broj 133
Casa
Vlasnik: Giacomo Miani
Stanuje: Zuane Dragonich
Visina najma: 40 dukata
(str. 10').

2) Corte di Ca' Bianco
Kućni broj: 364
Casa
Vlasnik: Maria Bettoni Malipero
Stanuje: Zuane Stapanich
Visina najma: 14 dukata
(str. 20').

3) Corte di Santa Anna
Kućni broj: 389
Casa

Vlasnik: Convento Santa Anna
Stanuje: Stefano Sparnich
Visina najma: 33 dukata
(str. 22').

4) Corte di Santa Anna
Kućni broj: 392
Casa
Vlasnik: Convento Santa Anna
Stanuje: Olivo Nalusichio
Visina najma: 33 dukata
(str. 22').

5) Calle di San Gerolimo dietro la Tana
Kućni broj: 491
Casa
Vlasnik: Hospital SS. Pietro e Paolo
Stanuje: Zuane Zancovich
Visina najma: 16 dukata
(str. 26').

6) Corte Bassa dietro la Tana
Kućni broj: 508
Casa
Vlasnik: Scuola della Misericordia
Stanuje: Zorzi Stipanovich
Visina najma: 12 dukata
(str. 27).

7) Corte Loredana dietro la Tana
Kućni broj: 523
Casa
Vlasnik: Elena Schuluci monaca San Gerolamo
Stanuje: Lodovico Schiavon
Visina najma: 18 dukata
(str. 28).

8) Calle di San Francesco di Paula
Kućni broj: 572
Casa
Vlasnik: Giovanni Battista Grimani

Stanuje: Madalena Giansich
Visina najma: 40 dukata
(str. 29^a).

9) Corte Contarina dietro la Tana
Kućni broj: 576
Casa
Vlasnik: Antonio Grimani
Stanuje: Gerolimo Pastrovich
Visina najma: 12 dukata
(str. 30).

10) Corte Contarina dietro la Tana
Kućni broj: 589
Vlasnik: Antonio Grimani
Stanuje: Stefano Ivancovich
Visina najma: 40 dukata
(str. 30^a).

11) Corte nuovo dietro la Tana
Kućni broj: 658
Casa
Vlasnik: Procuratia di città
Stanuje: Iseppo Marinichi
Visina najma: / beneficiante
(str. 33).

12) Corte nuovo dietro la Tana
Kućni broj: 659
Casa
Vlasnik: Procuratia di città
Stanuje: Zuane Belovich
Visina najma: / beneficiante
(str. 33).

13) Corte nuovo dietro la Tana
Kućni broj: 662
Casa
Vlasnik: Procuratia di città
Stanuje: Zuane Radovich
Visina najma: / beneficiante
(str. 33).

14) Corte nuovo dietro la Tana

Kućni broj: 664

Casa

Vlasnik: Procuratia di città

Stanuje: Zuane Marcovich

Visina najma: / beneficiante

(str. 33).

15) Fondamenta San Francesco di Paula

Kućni broj 757

Casa

Vlasnik: Daniel e fratelli Giustiniani

Stanuje: Gasparo Dondovich

Visina najma: 44 dukata

(str. 38).

16) Fondamenta San Francesco di Paula

Kućni broj: 797

Casa e bottega da caleger

Vlasnik: Giovanni Battista Moscheni

Stanuje: Nicolò Andrich

Visina najma: 34 dukata

(str. 39').

17) Corte fizza Fondamenta S. Domenico

Kućni broj: 870

Casa

Vlasnik: Marco Dolfín

Stanuje: Pietro Mandich

Visina najma: 12 dukata

(str. 42').

18) Corte fizza Fondamenta San Domenico

Kućni broj: 875

Casa

Vlasnik: Marco Dolfín

Stanuje: Giacomo Rado

Visina najma: 9 dukata

(str. 42').

19) Corte fizza Fondamenta San Domenico

Kućni broj: 889

Casa

Vlasnik: Marina Zorzi

Stanuje: Zuane Rado

Visina najma: 16 dukata

(str. 43).

20) Corte delle Ancore, Fondamenta San Domenico

Kućni broj: 926

Casa

Vlasnik: Ventura Alberti

Stanuje: Gerolimo Budua

Visina najma: 12 dukata

(str. 44').

21) Corte delle Ancore, Fondamenta San Domenico

Kućni broj: 942

Casa

Vlasnik: Pellegrina Gaeta

Stanuje: Cristina Rodichi

Visina najma: 6 dukata

(str. 45).

22) Corte delle ancore, Fondamenta San Domenico

Kućni broj: 943

Casa

Vlasnik: Francesco Bernardone

Stanuje: Cristina Rodichi

Visina najma: 6 dukata

(str. 45).

23) Corte del Sarasin nel stretto

Kućni broj: 1027

Casa

Vlasnik: Giovanni Battista Peringer

Stanuje: Angela Schiavona

Visina najma: 10 dukata

(str. 48).

24) Corte del Sarasin nel luogo

Kućni broj: 1064

Casa

Vlasnik: Bortolo Doncovich, casa propria
(str. 49).

25) Corte delle Cenere a San Iseppo

Kućni broj: 1090

Vlasnik: cavalier Nicolo Duodo

Stanuje: Marco Milovich

Visina najma: 39 dukata

(str. 50').

26) Corte del San Iseppo

Kućni broj: 1128

Casa

Vlasnik: Tomaso Mandin avvocato

Stanuje: Iseppo Rado

Visina najma: 14 dukata

(str. 52).

27) Corte Sabioncello a San Iseppo

Kućni broj: 1190

Vlasnik: Nicolo Olmo

Stanuje: Santa Machalich

Visina najma: 10 dukata

(str. 55').

28) Sul secco San Iseppo

Kućni broj: 1230

Casa

Vlasnik: Bortolo Pugna

Stanuje: Bernardo Andrich

Visina najma: 18 dukata

(str. 57').

29) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1365

Vlasnik: Maria Murera

Stanuje: Francesco Spernich

Visina najma: 23 dukata

(str. 63).

30) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1370

Casa

Vlasnik: Mattio Zupana

Stanuje: Vincenzo Fogosich

Visina najma: 13 dukata

(str. 63).

31) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1401

Vlasnik: Gioachim da Budua

Stanuje: Lucietta da Budua

Visina najma: /

(str. 64').

32) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1403

Vlasnik: Domenico Zuane e Gioachin da Budua, casa propria

(str. 64').

33) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1409

Vlasnik: Vincenzo de Brazza, casa propria

(str. 64').

34) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1416

Vlasnik: Convento San Domenico

Stanuje: Marin Visich

Visina najma: 25 dukata

(str. 65).

35) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1422

Vlasnik: Convento San Domenico

Stanuje: Giacomo Stefanich

Visina najma: 22 dukata

(str. 65).

36) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1437

Magazen

Vlasnik: Convento San Domenico

Unajmljuje: Antonio Brazzan

Visina najma: 25 dukata

(str. 65').

37) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1460

Casa

Vlasnik: Bonifatio Baroni

Stanuje: Giovanni Michiel Giansich

Visina najma: 60 dukata

(str. 66').

38) Palude di San Antonio

Kućni broj: 1462

Casa

Vlasnik: Carlo Alieni

Stanuju: Zuane Basich, Cata Druscovich, Camilla Giachich

Visina najma: 48 dukata ukupno

(str. 66').

39) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico

Kućni broj: /

Vlasnik: Procuratia di città

Stanuje: Nicolò Bisilich

Visina najma: 16 dukata

(str. 69).

40) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico

Kućni broj: 1516

Vlasnik: Procuratia di città

Stanuje: Nicolò Napadich

Visina najma: 12 dukata

(str. 69).

41) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico

Kućni broj: 1520

Vlasnik: Procuratia di città

Stanuje: Domenica Todorovich
Visina najma: 28 dukata
(str. 69).

42) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1523
Vlasnik: Antonio Giovanni Ferro
Stanuje: Zuane Tollotovich
Visina najma: 16 dukata
(str. 69').

43) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1522
Vlasnik: Zuanne Balovich
Stanuje: Vincenzo Gilla
Visina najma: 24 dukata
(str. 69').

44) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1525
Vlasnik: Domenico Grandi
Stanuje: Olivo Gianosich
Visina najma: 16 dukata
(str. 69').

45) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1526
Vlasnik: Nicolò Ivanosich
Stanuje: Nicolò Venich
Visina najma: 14 dukata
(str. 69').

46) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1529
Vlasnik: Zuanne Bravuto
Stanuje: Isepo Jucovich
Visina najma: 20 dukata
(str. 69').

47) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1537

Vlasnik: Antonio Grubas
Stanuje: Ana Francovich
Visina najma: 25 dukata
(str. 70).

48) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1538
Vlasnik: Giovanni Maria Giansich
Stanuje: Maria Marchiani
Visina najma: 25 dukata
(str. 70).

49) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1541
Vlasnik: Francesco Bonamin
Stanuje: Vido Calafatovich
Visina najma: 12 dukata
(str. 70).

50) Corte delle Colone, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1575
Vlasnik: Nicolò Ivanosich, proprio uso
(str. 71°).

51) Corte di Cavalli, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1578
Vlasnik: Giacomo Bon
Stanuje: Urbano Schiavon
Visina najma: 24 dukata
(str. 71°).

52) Corte di Cavalli, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1586
Vlasnik: Loredan Steffano
Stanuje: Zuanne Soldatovich
Visina najma: 12 dukata
(str. 72).

53) Corte di Cavalli, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1587
Vlasnik: Loredan Stefano

Stanuje: Domenico Radovich
Visina najma: 26 dukata
(str. 72).

54) Corte di Cavalli, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1593
Vlasnik: Zuanne Pasqualigo
Stanuje: Nadalina Schiavona
Visina najma: 30 dukata
(str. 72).

55) Corte de Ca' Gopo, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1598
Vlasnik: Ottobon
Stanuje: Nicolò Stipitivich
Visina najma: 29 dukata
(str. 72').

56) Corte de Ca' Gopo, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1612
Vlasnik: Convento della Celestia
Stanuje: Maria Dobrilovich
Visina najma: 22 dukata
(str. 73).

57) Calle del Pistor, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1617
Vlasnik: Marco Antonio Morosin fu Zuane
Stanuje: Zuan Ragusin
Visina najma: 26 dukata
(str. 73).

58) Calle del Pistor, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1619
Vlasnik: Giovanni Francesco Barbarigo
Stanuje: Anna Zuppana
Visina najma: 30 dukata
(str. 73).

59) Corte Pisana, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1648

Vlasnik: Grimani
Stanuje: Stefano Orebich
Visina najma: 40 dukata
(str. 74°).

60) Corte Pisana, Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1665
Vlasnik: Vettor Sandi
Stanuje: Nicolò Giasich
Visina najma: 60 dukata
(str. 74°).

61) Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1731
Posto erbariol
Vlasnik: Lorenzo Giupponi e Francesco Spingarol
Stanuju: Zuane Ragusin
Visina najma: 7 dukata
(str. 78).

62) Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1744
Vlasnik: Mattio Zuppana, propria casa
(str. 78°).

63) Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1743
Apartamento
Vlasnik: Mattio Zuppana
Stanuje: Mattio Bizzaro
Visina najma: 50 dukata
(str. 78°).

64) Fondamenta San Domenico
Kućni broj: 1760
Vlasnik: Mattio Zuppana
Stanuje: Zuanne Crucer
Visina najma: 12 dukata
(str. 79).

65) Campo dei Nicoli

Kućni broj: 960

Casa

Vlasnik Mattio Zuppana

Stanuje: Antonio Bianchi

Visina najma: 10 dukata

(str. 46).

66) Campo dei Nicoli

Kućni broj: 961

Magazen

Vlasnik: Mattio Zuppana

Unajmljuje: Pasqualin depentor

Visina najma: 6 dukata

(str. 46).

67) Campo dei Nicoli

Kućni broj: 962

Casa

Vlasnik: Mattio Zuppana

Stanuje: Antonio del Misser

Visina najma: 8 dukata

(str. 46).

68) Campo dei Nicoli

Kućni broj: 963

Casa

Vlasnik: Mattio Zuppana

Stanuje: Zuanne Albini

Visina najma: 10 dukata

(str. 46).

69) Fondamenta San Domenico

Kućni broj: 1715

Casa, bottega del linariol

Vlasnik: Scuola dei Schiavoni

Unajmljuje: Antonio Sandi

Visina najma: 50 dukata

(str. 77').

Fasc. XIII) S. Trinità

1) Calle con cosella del pozzetto

Kućni broj: 211

Casa

Vlasnik: Convento Santa Giustina

Stanuje: Andrea Zara

Visina najma: 16 dukata (od 1724.)

(str. 167).

Lovorka Čoralić: CROATS IN VENETIAN CADASTRES (XVII–XVIII CENTURY)

Summary

The problematic of establishing the places of entrance, the living quarters, the life and the ways of living of the Croatian immigrants in Venice is one of the important elements within the complex of an exhaustive exploration of the history of the Croatian national group in the city on the lagoons. An examination of various sources from the State Archive in Venice (wills, cadastres) clearly point to the central areas of centuries-long immigration. This is the eastern city quarters of Castello, where the greatest number of immigrants originating on the eastern Adriatic shore were registered in the central and largest parish of S. Pietro di Castello. Even today numerous topographic records are to be found on its outer edges whose names remind us of the long ago presence of the Croatian immigrant community. Riva degli Schiavoni, Cale and Corte Schiavona, Fondamenta degli Schiavoni and a whole group of small streets/squares which owe their names to XVIth century Croats (Corte Piero da Lesina, Corte Solta, Corte Sabioncella) are permanent testimonials of a once numerically powerful national group. The theme of this article is an analysis of cadastres registers from 1661, 1712 and 1740. On the basis of data recorded there the author looks at the numerical fluctuations of Croats inscribed in parishes of the Castello area, at the gender structure, their places of origin and their vocations. Cadastres offer precious data on the social status and the wealth of the Croatian immigrants of the time, their gathering together within particular narrower city areas but also on the presence of individuals and families with whose activities we are familiar from other sources and literature. As a whole it can be concluded that comparative investigations of the Venetian cadastres are a significant additional source within the complex of an all-encompassing exploration of the Croatian community in Venice during a number of past centuries.